

Nr 7.

Ankom till riksdagens kansli den 28 april 1933 kl. 3 e. m.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion om utredning rörande rundradions överförande i statens händer.

I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 222, har herr *Wagnsson* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om utredning om på vad sätt rundradion lämpligast bör överföras i statens händer.

I avseende å motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har inhämtat yttranden över motionen från skolöverstyrelsen, programrådet för rundradioverksamhet, styrelsen för aktiebolaget radiotjänst, telegrafstyrelsen och centralstyrelsen för svenska radioklubbarnas förbund; och äro nämnda yttranden såsom bilagor fogade vid utskottets utlåtande. (Bil. A—E.)

Utskottet anser icke de av motionären framlagda motiven vara av den beskaffenhet, att riksdagen innan en allsidig och förutsättningslös utredning av den svenska rundradioverksamheten företagits bör taga ställning till frågan om radions förstatligande. Av skäl, som utvecklats dels i den föreliggande motionen, dels i vissa med anledning av denna motion till utskottet infordrade yttranden, synes en undersökning av radioproblemets olika faktorer dock böra igångsättas.

Utskottet.

När år 1924 grundlinjerna för den svenska rundradioverksamheten uppdrogos, hade man, naturligt nog, ganska vaga föreställningar om det nya kommunikationsmedlets utvecklingsmöjligheter. Visserligen kunde erfarenheter från Amerika och England berättiga till en viss optimism beträffande publikens intresse för rundradion. Men försiktigheten bjöd, att man räknade med ett tämligen begränsat antal radiolicenser. För år 1925 beräknades dessa till 60,000. Redan vid slutet av nämnda år hade siffran stigit till 125,000, för att senaste årsskifte uppgå till 608,600. Denna utveckling har givit radion en kulturell och ekonomisk räckvidd, som för nio år sedan icke kunde förutses.

Samtidigt som denna kvantitativa utveckling fortgått har radion som tekniskt instrument fullkomnats i avsevärd grad såväl beträffande utsändningens kvalitet och styrka som i fråga om mottagningsapparaternas standard.

Radioprogrammet har också kunnat givas en vidare omfattning och djupare betydelse och syftar numera icke endast till kulturell förströelse. Den tid har gått till ända, då, såsom skolöverstyrelsen anfört i sitt till utskottet avgivna yttrande, rundradioverksamheten avsåg uteslutande underhållning av

förströelsekaraktär. Radio har numera en mycket viktig uppgift att fylla i folkupplysningens och undervisningens tjänst. Radioprogrammet har på ett lyckligt sätt kunnat anknyta till det fria folkbildningsarbetet och i samarbete med förefintliga organisationer kunnat utveckla en verksamhet, som för betydande delar av landet löser det alltid svåra problemet att bringa landets bästa föreläsare och kulturellt ledande personer i kontakt med den intresserade allmänheten. Även som ett led i skolundervisningen har radion kunnat ådagalägga sina möjligheter och räknar nu en anslutning från cirka 1,300 skolor. Särskilt landsbygdens skolor hava genom skolradion tillförts nya och livgivande impulser. Litteraturens och musikens klassiska verk och aktuella nyheter hava genom radion kunnat nå hundratusentals människor, vilka tidigare saknat möjlighet att stifta bekantskap därmed.

Med den här omnämnda utvecklingen har faktiskt ett nytt läge inträtt och man kan knappast längre nöja sig med den ytterst allmänt hållna definitionen av rundradion och dess uppgifter, som givits i överenskommelsen mellan telegrafverket och A.-B. Radiotjänst. Rundradion framstår nu som ett mäktigt instrument för utbildandet av våra dagars människor. Hela vår generations medvetande fylles genom radion med ett rikt skiftande innehåll, som påverkar den inre bildningen och inställningen till andliga värden hos hela vårt folk. Därmed har radion vuxit upp till en betydande samhällsangelägenhet. Det måste enligt utskottets mening anses påkallat att efter de första 10 åren av försök taga den nuvarande organisationen av rundradion under allsidig och förutsättningslös omprövning.

I Sverige har radion icke varit föremål för någon dylik statlig undersökning. Tillräcklig erfarenhet torde nu ha vunnits för ett bedömande av problemet, om det nuvarande systemet är det mest ändamålsenliga. Undersökningen är icke avsedd att ha karaktären av någon kritik mot vare sig telegrafverkets eller A.-B. Radiotjänsts skötsel av radion utan bör göras helt förutsättningslös.

Att därvid i främsta hand uppmärksamhet bör riktas på radions kulturella och folkuppfostrande uppgifter synes utskottet naturligt. I likhet med motionären finner utskottet det vara en statsangelägenhet av vikt att rundradions nästan obegränsade möjligheter i förutnämnda avseende utnyttjas i upplysningssyfte. En utredning synes likaledes böra inrikta sig på frågan om sambandet mellan den statsunderstödda musik-, sång- och teaterverksamheten samt rundradion.

Frågan om statsinflytandet över radioverksamheten påkallar också uppmärksamhet ur ekonomisk synpunkt. I licensavgifter inflyta för närvarande över sex miljoner kronor. Utskottet anser sig icke på grundval av det material, som stått till utskottets förfogande, kunna eller böra göra något uttalande rörande den kritik, som framförts mot A.-B. Radiotjänsts ekonomiska engagemang. Det torde i varje fall kunna sägas, att några så avsevärda besparingar i fråga om programkostnaderna icke kunna ernås, att licensavgifterna därigenom skulle kunna nedbringas. Utskottet ansluter sig emellertid till skolöverstyrelsens uppfattning, att när sträng kontroll er-

fordras för all verksamhet, om statsbidrag till verksamheten skall utgå, »förefaller det skäligt, att staten också får ett direkt medinflytande på den folkbildningsverksamhet, som bedrivs i radio, då denna bekostas med medel, som staten inkasserar, och eventuellt uppkommande överskott skall återbäras till statsverket».

Av intresse synes också vara, att klarhet skapas över frågan om huru mycket av radiolicensavgifterna som bör komma radioverksamheten i dess helhet till del. Det kan icke anses rätt, att eventuella vinstbelopp utan vidare tillföras telegrafverket. Licensavgiften erlägges av den enskilde för att han skall komma i åtnjutande av de fördelar, radion bjuder.

Utskottet fäster emellertid största vikt vid att en undersökning kommer till stånd rörande möjligheten av att genom radioverksamhetens organisation skapa de bästa garantier för att den ansvariga ledningen av programtjänsten alltid lägges i sådana händer, att berättigade kulturella önskemål och folkupplyningssynpunkter bli beaktade, samtidigt som tillbörlig hänsyn måste tagas till befogade önskemål från de breda lagren av Sveriges jordbrukarbefolkning och arbetare. Rundradions kulturmission är av största vikt för de befolkningslager, som äro spridda på landsbygden och i industrisamhällen. Det torde böra undersökas, i vad mån möjligheter förefinnas att bättre tillgodose vissa avlägsna landsdelars önskemål i fråga om utsändarstationer.

En allsidig utredning synes utskottet också böra omfatta rundradions förhållande till andra statliga och privata organisationer, vilkas arbete i en eller annan form tillgodogöras radioprogrammet. Utskottet anser det såväl ur statsmakternas synpunkt som för rundradion själv vara av största intresse, att klarhet skapas beträffande ömsesidiga skyldigheter och rättigheter. Utskottet anser att härvid särskild uppmärksamhet bör ägnas pressens förhållande till rundradion liksom rundradions ställning till konsertinstitutioner, teatrar, bildningsinstitut av olika slag, kyrkosamfund, ideella sammanslutningar, organ för nyhetstjänst, väderlekstjänst, institutioner för lantbruk, fiske och andra näringar samt för filantropiska ändamål. Även för rundradions förhållande till politiken torde i detta sammanhang riktlinjer böra uppdragas, åsyftande att säkerställa på samma gång rundradions politiska opartiskhet och oberoende av politiska maktkonstellationer.

Ett ställningstagande till problemet om ökat statligt inflytande på rundradioverksamheten synes utskottet böra föregås av en allsidig och förutsättningslös utredning av de frågor utskottet ovan berört. Denna utredning synes vara av stor betydelse för ett bedömande av frågan om statens ställning till rundradioverksamheten. I samband därmed torde uppmärksamhet också böra ägnas frågan om rundradioverksamheten i andra länder och de erfarenheter, som där vunnits.

Med stöd av det anförda får utskottet hemställa,

att första kammaren för sin del måtte i anledning av herr Wagnssons förevarande motion, nr 222, besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en allsidig

utredning av rundradioverksamheten, omfattande frågan huruvida och på vad sätt staten bör beredas ökat inflytande över denna verksamhet.

Stockholm den 27 april 1933.

På utskottets vägnar:

RUBEN WAGNSSON.

Närvarande vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet: herrar Wagnsson, Tamm, Olof Carlsson*, Lundell, Per Andersson, Sjödahl, Karlsson i Gillberga och David Pettersson.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Tamm*, som ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse: »Enligt samstämmiga utlåtanden av de myndigheter och institutioner, vilka till utskottet avgivit yttranden över den föreliggande motionen, har vitsordats, att knappast några anmärkningar av betydelse torde kunna anföras mot det sätt, varpå radioverksamheten för närvarande handhaves i vårt land. Sympatierna för ett ytterligare förstärkande synas på dessa håll icke vara stora. Skolöverstyrelsen 'hyser en viss tvekan, huruvida tillräckliga skäl föreligga att ytterligare förstärka statens inflytande på radioverksamheten', och anser, att inga mera vägande skäl till anmärkningar framkommit mot det sätt, varpå den nuvarande ledningen skött programverksamheten inom skolöverstyrelsens verksamhetsområde. En förutsättningslös utredning beträffande det statliga inflytandet vill överstyrelsen dock ej motsätta sig.

Programrådet, som erinrar om redan förefintlig, rätt betydande statlig kontroll över hela verksamheten, finner sig dock icke böra helt avvisa tanken på en allmän, förutsättningslös utredning rörande den nuvarande organisationen, men anser tvekan råda, *huruvida tidpunkten härför just nu är den lämpliga.*

Telegrafstyrelsen erinrar om rundradions hastiga och storartade utveckling i vårt land under de senaste åren och förmenar, att om i Sverige en annan organisationsform än den, som förekommer i andra länder, visat sig vara gynnsam för rundradioverksamhetens utveckling, denna med nödvändighet icke skall omändras efter utlandets mönster. Styrelsen, som ej kan finna, att anledning före-

ligger för ett ingripande från statsmakternas sida 'vid en nuvarande tidpunkt i rundradiorörelsens fortgående utveckling', avstyrker motionen.

Utskottet anser för sin del, att de av skolöverstyrelsen och programrådet framförda synpunkterna väl kunna vara värda ett beaktande, men utgår ifrån, att i den mån någon rättelse eller omläggning av radiorörelsen i ett eller annat avseende anses påkallad initiativ härtill säkerligen kommer att vid därför lämplig tidpunkt tagas av Kungl. Maj:t. Ett ingripande kan under dessa omständigheter ske under lämpligare, smidigare och för radioverksamhetens fortlöpande lugna utveckling mindre störande former än om densamma skall föregås av ett konturlöst och vidlyftigt officiellt utredningsarbete. Ett hänsynstagande till önskemålet om skapande av större auktoritet och ökat förtroende för det centrala programorganet, särskilt med hänsyn till radions kulturella och folkuppfostrande uppgifter i allmänhet, torde utan vidare kunna ernås därigenom, att utseende av ledamöter i programrådet — eventuellt kompletterat med ytterligare sakkunskap — överflyttas från kommunikations- till ecklesiastikdepartementet. I samband därmed torde böra tagas under övervägande frågan om tilldelandet av en vidgad befogenhet åt programrådet. Dessa önskemål liksom ock andra reformer, vilka kunna vara av behovet påkallade, synas lämpligen kunna genomföras utan vidlyftiga och tidsödande utredningar på Kungl. Maj:ts eget initiativ.

Beträffande radiorörelsens ekonomiska skötsel hyser utskottet den uppfattningen, att staten redan nu äger fullt tillfredsställande kontroll och inflytande härpå dels genom de statliga representanterna i A.-B. Radiotjänsts styrelse, arbetsutskott och revision, dels ock genom att den tekniska verksamheten ledes av ett statligt organ och att viktigare avgöranden underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Då utskottet sålunda icke kan finna en utredning uti det i motionen angivna syftet åtminstone för närvarande vara påkallad, får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.»

Bilaga A.

Yttrande av skolöverstyrelsen.

Till Riksdagens första kammars första tillfälliga utskott.

Med anledning härav får Överstyrelsen anföra följande.

Redan vid utformningen av den nuvarande organisationen av rundradioverksamheten i Sverige övervägde telegrafstyrelsen, huruvida icke ett större statligt inflytande på detta område kunde vara befogat. I telegrafstyrelsens yttrande den 21 februari 1923 heter det bland annat:

»Då det är uppenbart att den . . . erforderliga avgiftsplikten för innehavare av mottagningsapparater icke kan genomföras utan statens medverkan . . . kunde det anses ligga nära till hands att staten, som ju ombesörjer all annan telegraf- och telefonsamfärdelse, skulle omhändertaga även rundradiorörelsen i landet. Då emellertid verksamheten åtminstone till en början kommer att så gott som uteslutande avse underhållning av förströelsekaraktär, synes det — åtminstone så länge rörelsen ej nått fastare former — icke vara lämpligt, att densamma omhänderhaves av staten.»

»Då man vidare kan motse, att utvecklingen på området kommer att gå mot det nya kommunikationsmedlets användande i undervisningens och folkupplysningens tjänst, lärer det vara klokt, att redan från början giva staten en sådan ställning till verksamheten, att en övergång till rundradions användande för sådant ändamål underlättas.»

Enligt den organisation, som telegrafstyrelsen i denna skrivelse föreslog och som sedermera antogs och hittills varit gällande, skall staten anlägga och äga alla sändarstationer och behövliga ledningar, med andra ord tillhandahålla all för verksamheten behövlig teknisk utrustning, medan åter programanskaffningen ombesörjes av ett för ändamålet bildat privat bolag, A.B. Radiotjänst. Licensavgifterna uppbäras av staten, genom telegrafstyrelsen, som efter Kungl. Maj:ts bestämmande överlämnar viss del därav — åren 1927—1932 33 %, från den 1 januari 1933 33 % för de 500,000 första licenserna och 16,5 % för de följande — till A.B. Radiotjänst. Då antalet licenser vid årsskiftet 1932—1933, enligt uppgift från A.B. Radiotjänst, var 608,624, erhöll bolaget för år 1932 av licensmedel över 2 miljoner kronor och torde för år 1933 få lyfta över 1,800,000 kronor. Bolagets aktiekapital utgör 180,000 kronor och utdelningen är begränsad till 7 %. Överskott på rörelsen skall för varje år återbäras till staten. .

Bolagets styrelse utgöres av sju personer, av vilka två, däribland ordföranden, utses av Kungl. Maj:t. En av bolagets revisorer tillsättes av Kungl. Maj:t.

Det närmast beslutande organet är ett arbetsutskott på fem personer, vilket, utom ordföranden, som företräder den ekonomiska sakkunskapen, och verkställande direktören för närvarande utgöres av två representanter för teknisk sakkännedom samt en representant för pressen.

Vid sidan av styrelsen står programrådet, ett slags opinionsnämnd, bestående av nio ledamöter, av vilka Kungl. Maj:t utser fem. Rådet, som sammanträder en gång i månaden för att granska den föregående tidens program, kan göra anmälan till Radiotjänsts styrelse eller till Kungl. Maj:t.

Den 31 augusti 1928 tillkallades av chefen för ecklesiastikdepartementet en särskild sakkunnig för att under läsåret 1928—1929 inom departementet biträda med utredning om och planläggning av försök med särskilda radioutsändningar för skolorna, och den 3 augusti 1929 uppdrog Kungl. Maj:t åt Skolöverstyrelsen att under vissa villkor anordna skolradioutsändningar under läsåret 1929—1930, vilket uppdrag den 12 september 1930 förlängdes att gälla under läsåret 1930—1931.

Den 1 september 1931 träffades ett avtal mellan Skolöverstyrelsen och A.B. Radiotjänst, enligt vilket A.B. Radiotjänst åtager sig bland annat att anordna skolradioutsändningar i viss omfattning, att ansvara för arbetet med och kostnaderna för programmen, under det att Skolöverstyrelsen bland annat lämnar A.B. Radiotjänst alla upplysningar, råd och anvisningar, som kunna vara erforderliga för skolradioprogrammens anpassning efter olika skolformer.

Att utarbeta skolradioprogrammen har A.B. Radiotjänst uppdragit åt en skolman, lektorn M. G. Bergman, Lund.

För den del av verksamheten, som jämte utsändningarna för skolorna närmast hör samman med den sida av kulturarbetet, som Överstyrelsen har att övervaka, nämligen föredragsverksamheten, har A.B. Radiotjänst sedan år 1931 en särskild fackman anställd, förutvarande rektorn vid Brunnsviks folkhögskola Yngve Hugo.

Såsom framgår av ovanstående redogörelse äger staten redan nu ett avsevärt inflytande på radioverksamheten, och Överstyrelsen hyser en viss tvekan, huruvida tillräckliga skäl föreligga att ytterligare förstärka detta inflytande.

Såvitt Överstyrelsen kunnat följa A.B. Radiotjänsts verksamhet, i vad denna rör ämnen, som falla inom Överstyrelsens verksamhetsområde, ha inga mera vägande skäl till anmärkningar framkommit mot det sätt, varpå den nuvarande ledningen skött programverksamheten i nämnda hänseende.

När Överstyrelsen icke desto mindre icke anser sig för sin del böra avstyrka en utredning om statens förhållande till radioverksamheten, är det framför allt därför, att det synes Överstyrelsen lämpligt att en statens representant, som kan anses direkt företräda folkbildningsintressena, finnes i Radiotjänsts styrelse och arbetsutskott. På andra områden av folkbildningsverksamheten, även den fria och frivilliga, utövar staten en ganska långt gående kontroll, om statsbidrag till verksamheten skall utgå. När staten anser sig böra nedlägga ett så omfattande arbete på kontrollen även av små belopp, som utgå ur anslag till folkbildningsändamål, förefaller det skäligt, att staten också får ett direkt medinflytande på den folkbildningsverksamhet, som bedrivs i radio, då denna bekostas med medel, som staten inkasserar, och eventuellt uppkommande överskott skall återbäras till statsverket.

Det är ju uppenbart, att det skede i utvecklingen, då verksamheten avsåg så gott som »uteslutande underhållning av förströelsekaraktär», för vilken den nuvarande organisationen, såsom framgår av telegrafstyrelsens ovan citerade yttrande, tillskapades, redan gått till ända, och att radion numera har en mycket viktig uppgift i folkupplysningens och undervisningens tjänst. Det synes Överstyrelsen icke uteslutet, att denna sida av radioverksamheten skulle kunna göras än mera fruktbringande. Ett förstärkt statligt inflytande med hänsyn till denna radions betydelsefulla uppgift torde därför från olika synpunkter vara motiverat.

Yrkandet i den remitterade motionen avser emellertid en utredning om på vad sätt rundradion bör överföras i statens händer. Ett bifall härtill skulle alltså innebära, att man redan tagit ståndpunkt till frågan, om rundradion bör förstärkas eller ej. Överstyrelsen anser dock, att även detta spörsmål bör göras till föremål för utredning, och kan därför icke tillstyrka motionen. Därest motionen åter hade mynnat ut i förslag om en utredning, som varit

helt förutsättningslös och i stället omfattat frågan, huruvida och på vad sätt staten bör beredas ökat inflytande på rundradioverksamheten i vårt land, skulle Överstyrelsen av de skäl, som ovan anförts, ansett sig böra tillstyrka ett sådant yrkande.

I den slutliga handläggningen av detta ärende hava deltagit generaldirektören Holmdahl, avdelningscheferna undervisningsråden Fredriksson, Bruce och Wallin, undervisningsrådet Kärre och t. f. undervisningsrådet Isaacsson, föredragande.

Stockholm den 3 mars 1933.

OTTO HOLMDAHL.

AUGUST ISAACSSON.

Allan Wirgin.

Bilaga B.

Yttrande av programrådet för rundradioverksamhet.

Till första kammarens första tillfälliga utskott.

Motionärens yrkande går ut på att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om utredning om på vad sätt rundradion lämpligast bör överföras i statens händer.

Ett bifall till detta yrkande skulle sålunda innebära, att riksdagen indirekt skulle uttala sig för rundradions förstatligande och endast begära utredning om huru detta lämpligen borde ske.

Programrådet anser sig böra avstyrka motionärens yrkande i den form det föreligger. Påtagligt är, att den principiella sidan av saken först bör undersökas. En sådan principiell undersökning synes också ha föresvävat motionären, då han bl. a. på ett ställe säger »att de svenska statsmakterna synas på allvar böra överväga, om ej rundradion också i vårt land nu bör förstatligas».

Inför ett så ställt spörsmål bör det kanske i främsta rummet framhävas, att det förhållandet att rundradioverksamheten i Sverige under den nuvarande ordningen i så utomordentligt hög grad vunnit allmänhetens förtroende och intresse, att licenstalet utan någon återgång stigit från första årets beräknade 60,000 till över 600,000 vid senaste årsskiftet, i och för sig torde kunna betraktas såsom ett symptom för att denna ordning hittills varit tillfredsställande.

Motionären erkänner också själv, att programorganet i stort sett skött sin uppgift på ett ansvars-kännande sätt. I detta uttalande vill programrådet instämma och tillägga, att rådet, som alltsedan den nuvarande ordningen för radioverksamheten tillkom, omsorgsfullt följt programmen, funnit dessa hava väl anpassats till de under den snabba utvecklingen ständigt ökade möjligheterna att skaffa alla folklager upplysning och förströelse och därvid tillgodosett berättigade kulturella krav.

I detta sammanhang torde det, med anledning av motionärens yttrande, att ett förstärkt statsinflytande beträffande radion är påkallat, icke vara ur vägen att erinra om att programmen redan i viss utsträckning tillkomma under statlig medverkan, eftersom Kungl. Maj:t utser ordföranden och ytterligare

en medlem i styrelsen för Aktiebolaget Radiotjänst. Vidare äro programmen även i viss mening underkastade statlig kontroll, enär Kungl. Maj:t även utser ordföranden och fyra övriga ledamöter i programrådet, vars befattning med programmen, även om den i mycket blott är en eftergranskning, genom diskussion och uttalanden i principfrågor och annorlunda i samarbete med programledningen utövar sitt inflytande på programmen och i stora drag bestämmer de allmänna riktlinjerna för dessa.

Om utvecklingen hittills sålunda icke synes lämna någon bärkraftig motivering för en sådan omläggning, som motionären avser, innebär detta icke, att man utan vidare bör avvisa tanken på en allmän förutsättningslös utredning rörande den nuvarande organisationen, även om det kan råda tvekan, huruvida tidpunkten härför just nu är den lämpligaste.

Programrådet utgår ifrån, att en sådan utredning, om den kommer till stånd, i allt väsentligt skulle gälla programverksamheten och det organ, Aktiebolaget Radiotjänst, som bedriver denna. Några synpunkter, som icke berörs av motionären, men vilka programrådet anser synnerligen viktiga, kunna då framföras.

I främsta rummet avses på senare tiden framträdande tendenser att beskära eller begränsa programorganets handlingsfrihet beträffande programutgifterna i ändamål att tillföra staten största möjliga överskottsmedel från radiolicenserna.

Programtjänsten är det centrala i all rundradioverksamhet. Av denna är rundradions vidare utveckling beroende. I Sverige finansieras den helt genom licensavgifterna från lyssnarna, och det är därför dessas starka anslutning, som skapat rundradions goda ekonomiska ställning. Lyssnarna ha en obestriddlig rätt att kräva bästa möjliga valuta för licensavgifterna. Det är ett livsvillkor för rundradion att ständigt upprätthålla och utveckla programtjänsten så, att lyssnarnas intresse icke avtager. Det kan emellertid befaras, att detta intresse skulle slappas, ifall den uppfattningen finge spridning, att de belopp de enskilde, ofta med kännbara uppföringar, erlægga för att bli delaktiga av radions program icke väsentligen användas för rundradions egen utveckling. För rundradions bestånd och sunda tillväxt måste det tillses, att allmänhetens förtroende beträffande licensmedlens användning icke rubbas.

En annan synpunkt, som, med tanke på en eventuell utredning, torde vara värd att överväga, är den, huruvida det icke vore lämpligt att i sinom tid skaffa en bredare bas för det centrala programorganet i ändamål att ge detta en större auktoritet och därmed ett ökat förtroende. Med all hänsyn till den utveckling, som med den nuvarande ordningen skett, kan det möjligen finnas anledning ifrågasätta, om icke utvecklingen gått förbi den ursprungliga organisationsformen och kräver, att grundvalarna för denna undersökas.

Det torde vidare finnas skäl att vid en allmän utredning om programorganet överväga behovet av att ge detta större arbetstrygghet genom längre koncession än den nuvarande.

Programrådet har med dessa påpekanden endast velat antyda, att ehuru de anmärkningar mot programverksamheten hittills, som framförts såsom skäl för en utredning, just nu icke förefalla synnerligen vägande, det finnes andra, ovan anförda förhållanden, som kanske med större skäl kunna upptagas till undersökning.

Rundradion har vuxit ut till en samhällsangelägenhet av allra största betydelse, och tillräcklig erfarenhet kan anses ha vunnits för att tillåta ett sakligt bedömande, huruvida den hittillsvarande organisationen numera är den i alla avseenden mest ändamålsenliga för den vidare utvecklingen av radion såsom ett viktigt instrument i samhällets tjänst.

Slutligen vill programrådet framhålla, att det givetvis icke ansett sig bära

ingå på sådana frågor, som i övervägande grad falla under Aktiebolaget Radiotjänsts styrelses befogenhet.

Stockholm den 22 mars 1933.

Frits Henriksson.

Bilaga C.

Yttrande av styrelsen för aktiebolaget radiotjänst.

Till första kammarens första tillfälliga utskott.

Styrelsen anser sig icke böra yttra sig om vare sig huruvida rundradion överhuvud taget bör helt överföras i statens händer, eller huruvida den nuvarande tidpunkten är lämplig för en utredning i detta syfte, utan vill inskränka sig till att dels tillrättalägga vissa ofullständigheter i motionens redogörelse för den svenska rundradians organisation, dels bemöta den kritik över bolagets hittillsvarande verksamhet, som direkt eller indirekt förekommer i motionens motivering.

I.

Först må då framhållas, att enligt den överenskommelse med telegrafstyrelsen, som uppdrager riktlinjerna för bolagets verksamhet, Kungl. Maj:t tillsätter ordföranden i bolagets styrelse samt ytterligare en ledamot jämte en suppleant för dessa. Av styrelsens övriga fem ledamöter tillsätter — jämligt bestämmelserna i kungligt brev av den 3 oktober 1924 — den del av aktiestocken, som representerar radioindustrien, två ledamöter och en suppleant samt den del av samma stock, som representerar pressen, tre ledamöter och en suppleant. Pressen har sålunda icke och kan med gällande bestämmelser icke få majoritet i bolagets styrelse. Vidare har motionären underlåtit att omnämna, att Kungl. Maj:t av bolagets två revisorer tillsätter den ena jämte en suppleant. I arbetsutskottets sammanträden deltaga utom de styrelseledamöter, som tillhöra utskottet — bland vilka märkas de två statliga representanterna — även riksprogramchefen samt ledarna för föredrags-, musik- och teateravdelningarna.

Programrådet, vars uppgift är fastställd i kungligt brev av den 15 oktober 1926, som i avskrift bifogas (bilaga 1), utövar kontrollen över bolagets programverksamhet. Att rådet saknar befogenhet att direkt ingripa i bolagets skötsel torde vara en ganska självfallen sak. En eventuell anmälan till Kungl. Maj:t från rådets sida kan emellertid givetvis vara åtföljd av förslag till sådant ingripande. Motionärens uttalande rörande telegrafstyrelsens »kulturella, konstnärliga och politiska kontroll» beror sålunda på ett missförstånd. Denna kontroll åligger enligt gällande bestämmelser programrådet.

Radiotjänst såsom sådant har icke heller förhandlat angående principfrågor beträffande programmets innehåll och allmänna läggning med annan institution än programrådet och — beträffande skolradion — skolöverstyrelsen.

Telegrafstyrelsens övervakning av Radiotjänsts verksamhet har i huvudsak inskränkts till att styrelsen hållit sig underkunnig om bolagets ekonomiska dispositioner och andra åtgärder av administrativ natur i den utsträckning, som behöves för att verkställa den föreskrivna årliga omprövningen rörande eventuell ändring av det belopp, som bolaget äger att utbekomma av licensmedel för drivande av sin verksamhet.

Den i § 7 av överkommelsen mellan telegrafstyrelsen och Radiotjänst förekommande bestämmelsen, enligt vilken de allmänna riktlinjerna för rund-

radioprogrammens läggning och för rörelsens bedrivande skola uppgöras i samråd med telegrafstyrelsen, utgör emellertid ett nödvändigt led i den mekanism, varigenom Kungl. Maj:t utövar inflytande på bolagets verksamhet. Om något förhållande — exempelvis en anmälan från de av Kungl. Maj:t tillsatta ledamöterna i Radiotjänsts styrelse, den av Kungl. Maj:t tillsatta revisorn eller programrådet — skulle anses böra föranleda åtgärd från Kungl. Maj:ts sida, måste detta ske genom användandet av telegrafstyrelsen såsom verkställighetsorgan av den anledningen, att det är denna institution, som på uppdrag av Kungl. Maj:t för statens räkning avslutat överenskommelsen med bolaget. Telegrafstyrelsen kan sedan med åberopande av överenskommelsens § 7 åvägabringa önskvärd omläggning av bolagets verksamhet.

II.

Motionären anför bland annat att fog icke har saknats för klagomål över ledningens brist på folklig inställning och vill på samma gång i högre grad än nu tillgodose berättigade kulturella synpunkter. Samtidigt skola avsevärda besparingar göras bland annat genom att minska de gager, som utbetalas till medverkande. Dessa gager ligga enligt motionären väsentligt högre, än vad staten i sin verksamhet brukar betala. Vidare säges i motionen att Radiotjänsts organisation visat en oroande benägenhet att svälla; härav får väl den slutsatsen dragas, att motionären önskar bygga av en del av den nuvarande organisationen. Men ändå önskar motionären — förmodligen bättre än nu sker, ty eljest vore ju en förändring ej påkallad — »utnyttja rundradions nästan obegränsade möjligheter att skaffa folkets breda lager upplysning och förströelse». — Det torde vara uppenbart, att denna kritik lider av inre motsägelser.

De erfarenheter, som Radiotjänst samlat under mer än åtta år, ha bekräftat den allmänna regeln att högre kulturell och konstnärlig kvalitet liksom varje utvidgning av programverksamheten förutsätter motsvarande arbete och ekonomiska uppoffringar. Detta utesluter givetvis icke att god ekonomisering iakttages i varje enskilt skede av företagets utveckling.

Radiotjänsts utgifter fördelas mellan företagets egen organisation och gager till utomstående medverkande. Förskjutningar i denna fördelning måste tid efter annan förekomma. Några synpunkter må här antydast. Ju högre radio-utskändningskvalitet man begär av de olika programnumren — ett krav, som drives fram av den år från år fortgående förbättringen av mottagningsapparaternas standardtyper — dess mera omfattande försöks- och repetitionsarbete är av nöden, vilket i sin tur kräver ökad tillgång på sakkunnig personal för arbetets ledande och övervakande. På samma sätt medför varje medveten vilja till utveckling av programinnehållet ett ökat behov av disponibel personal. Så snart programarbetet vill lämna de invanda områdena genom att lägga nya marker under rundradions verksamhetssfär, krävas tid och folk för att bearbeta och i praktiken omsätta de uppslag, som synas lovande. Programinslag sådana som — för att taga ett exempel — den senaste tidens politiska diskussioner kräva mycket stora förarbeten och skulle helt enkelt icke kunna anordnas, om organisationen hölles vid det absoluta minimum, som kräves för det dagliga arbetet. Liknande exempel kunna anföras från snart sagt alla områden, där rundradion arbetar.

Att finna ett optimum mellan de belopp, som gå till företagets egen organisation och vad som förbrukas i form av gager till de medverkande utgör givetvis en bland rundradioledningens viktigare uppgifter. De förra bli merendels bestående utgifter, medan man beträffande de senare i regel kan behålla en betydande rörelsefrihet. Därför prövas också varje utveckling av or-

ganisationen med alldeles särskild omsorg av styrelsen. Vi anse oss icke ha låtit oss komma till last någon överorganisation; om något fel i organisatoriskt avseende föreligger, är detta snarast att söka i motsatt riktning. För jämförelsens skull bifoga vi en uppställning (bilaga 2), som visar dels Radiotjänsts nuvarande organisation dels organisationen av rundradioföretaget i Köln, Westdeutscher Rundfunk, vars verksamhet är planlagd efter ungefär samma riktlinjer som Radiotjänsts, och vars lyssnarklientel till storlek och social struktur är i stort sett likartad med det svenska.

Vad gagera till de medverkande beträffar må påpekas, att praktiskt taget inga bland dessa medverkande leva enbart på vad de förtjäna genom att uppträda framför mikrofonen och att mycket få av dem ha radion som huvudsaklig inkomstkälla. De utöva i regel en motsvarande verksamhet även utanför studion — i form av offentliga uppträdanden som konsertgivare och föreläsare, tillfälligt medarbetarskap i pressen etc. — och de ha väl reda på sitt marknadsvärde. En alltför hård prispressningspolitik i avsikt att nedbringa gagera till vad »staten i sin verksamhet brukar betala» skulle säkerligen få till följd, att Radiotjänst ginge miste om de mest värdefulla krafter, som det nu kan taga i anspråk, till nackdel för programmets kulturella och konstnärliga kvalitet. Det är emellertid uppenbart, att radiolyssnarnas obestridliga rätt att få bästa möjliga program härigenom trädes för nära. Beträffande normalt utgående gager för olika prestationer hänvisas till bilaga 3.

Vi kunna icke utan vidare dela motionärens vittgående förhoppningar om det ekonomiska utbytet av ett intimare samarbete med de kungliga teatrarna. Att förutsätta att dessa teatrar artister utan någon som helst extra ersättning men med bibehållen konstnärlig ambition skulle uppträda i radio, som bland annat kräver en i många avseenden annan teknik än den som kommer till användning på scenen, torde innebära förbiseende av vissa ganska väsentliga sidor i mänskligt själsliv. Enligt vår uppfattning skulle därigenom radioteaterns utveckling till den särskilda konstform, som den utan tvivel är, i högsta grad äventyras. Frågan ligger emellertid för närvarande under teaterkommitténs behandling, och bolaget saknar följaktligen för närvarande anledning att i detta sammanhang taga ställning till ett så komplicerat problem. Vi önska emellertid framhålla, att vi äro beredda att medverka till varje sådant samarbete med de kungl. teatrarna, som även tillgodoser rundradions intressen.

Under år 1932 inflöt sammanlagt kr. 5,911,460:— i licensmedel. Av dessa förbrukade Radiotjänst för sin verksamhet kr. 1,780,000:— eller i det närmaste 30 %. Detta belopp kan icke anses vara för högt tilltaget. Tillgängliga siffror visa, att de av motionären omnämnda mönsterländerna, där rundradion förstatligats, uppenbarligen icke iakttaga samma återhållsamhet beträffande programutgifterna som vi i Sverige äro vana vid. Några exempel må anföras. Det sammanlagda belopp, som i Danmark under år 1931 utbetalades i form av gager till medverkande, översteg Radiotjänsts utgifter för samma ändamål ifrågakvarande år med c:a 50 %. Ett intyg från den största konsertagenturen i Stockholm (bilaga 4) visar också en frikostigare honorarpolitik från det danska företagens sida. I England torde för samma år de delar av B. B. C:s utgiftsstat, som motsvara Radiotjänsts verksamhet, ha uppgått till närmare 600,000 pund sterling, d. v. s. inemot 11 miljoner kronor, vilket även, om man tager hänsyn till förekommande dubbelprogram, måste innebära, att det enskilda programinslaget där kostar avsevärt mera än hos oss.

Vi ha icke för avsikt att med anförande av dessa siffror kritisera utvecklingen i länderna i fråga. Visserligen är ett gott program ur kostnadssynpunkt icke beroende av lyssnarnas antal, men å andra sidan är det ett faktum, att

ju högre belopp lyssnarna veta sig ha samlat för rundradions bedrivande, desto mer ökas deras fordringar såväl vad beträffar programmets som den tekniska apparatens beskaffenhet. Ingen rundradioledning i världen kan vara okänslig för det berättigade i denna opinion, samt underlåta att i viss mån handla därefter. Vi vilja endast framhålla, att den årliga stegringen av programkostnaderna i Sverige sedd i belysning av dessa utländska erfarenheter måste betraktas såsom mycket måttlig.

III.

Anmärkningen beträffande »bristande folklig inställning» torde icke kunna bemötas med mindre man först definierar vad man i detta sammanhang menar med »folklig». Utan att vilja ingå i någon principdiskussion härom vilja vi deklarerat, att vi alltid i vår strävan att skänka våra lyssnare upplysning och förströelse vänt oss till alla folklager, vilket också torde bestyrkas av bifogade programstatistik för år 1932 (bilaga 5) samt föredrags-, musik- och teateravdelningarnas verksamhetsberättelser för samma år (bilaga 6, 7, 8).

För övrigt torde anmärkningen i någon mån vara vederlagd genom den allmänna tillslutning, som rundradion i Sverige kunnat glädja sig åt, och som gör att den — trots de stora tekniska svårigheterna att förse vårt vidsträckta och glest bebyggda land med för god mottagning erforderlig fältstyrka från utsändningsstationerna — står på tredje platsen i Europa, om man räknar antalet lyssnare i förhållande till folkmängden.

Vi tillåta oss även hänvisa till vår nära anknytning till det allmänna folkbildningsarbetet, till av föredrags- och teateravdelningarna organiserad studiecirkelverksamhet samt den musikpedagogiska verksamhet, som vi bedriva.

Vad skolradion beträffar vill styrelsen inskränka sig till påpekandet, att denna tillkommit på Radiotjänsts initiativ, och att bolaget liksom telegrafstyrelsen beträffande dessa program hittills i allo tillmötesgått varje av skolöverstyrelsen uttryckt önskan.

IV.

Motionären anför såsom särskilt graverande, att för de dagsnyheter, som Tidningarnas Telegrambyrå förmedlar, byrån är berättigad till en ersättning på 100,000 kronor, en summa som enligt motionären »icke synes stå i rimlig proportion till nyheternas värde». Styrelsen vill här framhålla, att denna summa, som för närvarande ligger mellan 90,000 och 100,000 kronor, är medgiven i bolagets överenskommelse med telegrafstyrelsen, vilken så sent som förliden höst godkännts av Kungl. Maj:t. I den då träffade tilläggsöverenskommelsen förekommer nämligen följande passus:

»Bolagets ersättning till Tidningarnas Telegrambyrå för anskaffande av nyhetsmaterial må ej överstiga 5 % av det bolaget jämlikt punkt 5 tillkommande högsta medelsbeloppet».

Vid de förhandlingar, som ägt rum angående denna sak mellan telegrafstyrelsen, Tidningarnas Telegrambyrå och bolaget, ha följande synpunkter ansetts böra beaktas.

Man måste gå ut från, att en väl fungerande nyhetstjänst utgör ett stort samhällsintresse, vars värde stiger ju hastigare det moderna livet pulserar. I en nyhetsförmedling kan man särskilja tvenne moment, nämligen nyhetsanskaffning (och utredigering) samt nyheternas distribuering. Anskaffningsarbetet verkställas uteslutande av dagspressen genom en långt driven kooperation, kulminerande i den av dagstidningarna själva ägda centralorganisationen Tidningarnas Telegrambyrå. Denna tillgodoser i stor utsträckning landets behov även av utländska nyheter, huvudsakligast genom sitt medlemskap i den världs-

omfattande nyhetsorganisationen »Les Agences Alliées», för vars nyheter den äger ensamrätt i Sverige. Distributionen, d. v. s. nyhetens överföring från redaktionslokalen till publiken, sker dels genom dagspressen, dels genom rundradion. Härvid får på grund av de svenska tidningarnas utgivningsförhållanden dagspressen tillfälle att först publicera sådana nyheter, som inkomma före kl. 3 e. m. och efter kl. 10 e. m. Rundradion har sålunda förmånen till första-hands-publiceringen av dagsnyheter under 7 av dygnets 24 timmar. Då rundradion numera har över 600,000 licenstagare i vårt land, vilket innebär att mellan 1½ och 2 miljoner människor mer eller mindre regelbundet lyssna på radion, få dessa nyheter praktiskt taget allmän publicitet. Det är därför fullt rimligt, att T. T. ansett sig böra uppställa det kravet, att storleken av den ersättning, som Radiotjänst skall lämna för pressens anskaffningsprestation, bedömes icke blott med hänsyn till det extra arbete, som genom radiokommunikéernas utarbetande pålægges telegrambyrån, utan även och huvudsakligast ur den synpunkten, att rundradion för sitt utnyttjande av pressens nyhetsproduktion är skyldig betala ett skäligt bidrag till hela *nyhetsorganisationens upprätthållande*. Enbart centralorganisationen — Tidningarnas Telegrambyrå — har en årlig budget på cirka 1,200,000 kronor. Ett bidrag på mindre än 10 % av denna organisations omkostnader — man frånser här hela det arbete, som dagspressen i övrigt utför i nyhetskooperationens tjänst — kan näppeligen anses oskäligt. För varje radiolyssnares del innebär denna avgift dock mindre än 15 öre per år, d. v. s. mindre än vad ett lösnummer för en huvudstadstidning kostar.

Med de ovan anförda siffrorna för ögonen torde det dessutom böra stå klart för var och en, att de, som förordat upprättandet av en rundradions egen nyhetsorganisation, vilken skulle bli ensam i sitt slag i Europa, icke taga hänsyn vare sig till rådande förhållanden på nyhetsområdet eller till de kostnader, som äro ofrånkomliga vid bedrivandet av modernt nyhetsarbete.

Det är för övrigt styrelsens uppfattning, att rundradion gjort klokt i att icke ställa sig såsom parasit på sin äldre kollega inom nyhetsområdet. En sådan inställning till problemet skulle ha resulterat å ena sidan i en avsevärt sämre nyhetstjänst i radion, å andra sidan i friktioner med tredje statsmakten, vilket icke i längden kunde ha varit till fördel för rundradions sunda utveckling.

Vi tillåta oss för jämförelses skull påpeka, att Radiotjänst på grund av uppgörelse med Kungl. Jordbruksdepartementet för väderleksrapporterna erlägger en årlig summa av kr. 48,000:—, vilket belopp utgör c:a 10 % av kostnaderna för den del av statens meteorologisk-hydrografiska anstalt, som ägnar sig åt meteorologi. Det kan tilläggas att, medan spridande av dagsnyheter i rundradio icke är något pressintresse utan snarast motsatsen, fyller rundradieringen av väderleksrapporterna ett statsintresse, som tidigare endast i ganska ringa utsträckning kunnat tillgodoses trots därå nedlagda betydande kostnader.

Slutligen torde i detta sammanhang en vanlig missuppfattning rörande dagsnyheternas redigering böra påpekas. Man klagar, särskilt från Stockholm, över att allt för många nyheter, som redan stått i kvällstidningarna, medtagas i radiobulletinen. Detta kan emellertid ej undvikas av den enkla anledningen, att större delen av landet icke har tillgång till middagstidningar med sen pressläggning. I stora delar av landet slutar nyhetstillförseln till middagstidningarna kl. 1—2 e. m. Nyheter, som inkomma till Tidningarnas Telegrambyrå efter nämnda tidpunkt, tillhöra därför obetingat dagsnyheterna, även om de hinna inflyta i Stockholms kvällstidningar. Av hänsyn till den rena landsbygden, där man ofta ej hinner få sin middagstidning under dagen, bör man för övrigt i dagsnyheterna medtaga alla viktigare nyheter, som inkommit under morgonens och förmiddagens lopp, och hänsynen till befolkningen i våra obygg-

der kräver vidare, att verkligt stora händelser medtagas, även om de stått att läsa redan i morgontidningarna. Att det övervägande antalet av dagsnyheternas meddelanden nå sin första publicering i radiobulletinerna torde emellertid med önskvärd tydlighet framgå av bifogade statistik gällande år 1932 (bilaga 9).

V.

Beträffande rundradions ersättning till Stim må följande anföras:

Genom art. 11 bis i 1928 års reviderade Bernkonvention fastslås principen om författares och tonsättares rätt att träffa förfogande över deras verks utsändande i radio, men uttalas därefter, att det tillkommer de särskilda unionsstaternas lagstiftning att fastställa villkoren för utövandet av denna rätt, med iakttagandet bland annat därav, att författare eller tonsättare skall åtnjuta skälig ersättning, som i brist av överenskommelse, skall fixeras av kompetent auktoritet. I de »rapporter», som innefatta motiven till de nya bestämmelserna i konventionen, har emellertid influerat det betydelsefulla uttalandet, att man vid konferensen var ense om, att ett land ej borde i detta fall skrida till begränsning i upphovsmannarätten, med mindre nödvändigheten därav blivit konstaterad genom detta lands egen erfarenhet.

Då den svenska lagen skulle revideras i enlighet med denna konvention, förelågo delade meningar om, huruvida de svenska erfarenheterna medgävo en tvångsreglering av priset å utföranderätter i rundradio eller ej. Utredningsmännens ordförande, förre presidenten friherre E. Marks von Württemberg, ansåg så icke vara fallet och ville ej i sakens dåvarande läge föreslå en lagbestämmelse av detta slag. På hans initiativ tillkom såsom en ersättning härför en frivillig överenskommelse mellan Stim och Radiotjänst, enligt vilken frågor av detta slag skulle, därest parterna ej kunde enas, underkastas obligatoriskt skiljedomsförfarande. Till skiljedomare utsågs nuvarande excellensen Rickard Sandler. Vid förfall för honom skall skiljedomare utses av universitetsskanslern. Ett sådant skiljedomsförfarande, varvid hr Sandler fungerade såsom skiljedomare, ligger till grund för nu gällande avtal mellan parterna.

Vi hava svårt att inse, att ett helt statligt företag i detta fall skulle kunna handla på annat sätt. Statsmakterna, vilka gemensamt stiftat den nuvarande lagen om litterär äganderätt, kunna icke antagas vara benägna att gå in för en längre driven expropriation av komponists rätt att träffa förfogande beträffande utförandet av hans kompositioner än vad lagen i fråga nu medger.

Några subventioner till musikinstitutioner förekomma icke. Däremot erhålla Kungl. Teatern och konsertföreningar m. fl. institutioner i Stockholm och landsorten ersättning för prestationer, som rundradieras.

Styrelsen vill alltså under hänvisning till ovanstående sammanfattningsvis framhålla

att statsmakternas inflytande på bolagets verksamhet är väl tillgodosett inom ramen för nuvarande organisation;

att programkostnaderna för närvarande icke överstiga vad som kan anses skäligt;

att av utländska erfarenheter att döma förstatligande i en eller annan form icke i och för sig medför minskade omkostnader;

att bolaget genom sina program sökt tillgodose kulturella strävanden, bildningsintressen och förströelsebehov hos alla lager av vårt folk;

att bolaget tillmötesgått de önskemål, som framställts från folkbildningsorganisationer och skolmyndigheter;

att nuvarande ersättning till Tidningarnas Telegrambyrå är fullt försvarlig och utgår enligt av Kungl. Maj:t godkända grunder;

att nuvarande ersättning till Stim fastställts genom ett skiljedomsförfarande, betingat av gällande lagstiftning rörande litterär och musikalisk äganderätt.

Stockholm den 4 april 1933.

AKTIEBOLAGET RADIOTJÄNST.

Per Södermark.

Gustaf Reuterswärd.

Förteckning över bilagor till skrivelse till Första Kammarens första tillfälliga utskott

1. Instruktion för programrådet.
2. Jämförelse mellan organisationen av Radiotjänst och Westdeutscher Rundfunk, Köln.
3. Normalgager till medverkande i radio samt gällande kollektivavtal med Svenska Musikerförbundet.
4. Intyg från Konsertbolaget.
5. Programstatistik för år 1932.
6. Föredragsavdelningens verksamhetsberättelse för år 1932.
7. Musikavdelningens verksamhetsberättelse för år 1932.
8. Teateravdelningens verksamhetsberättelse för år 1932.
9. Statistik över radiokommunikéerna.

Bilaga 1.

Utdrag.

Instruktion för programrådet enligt kungl. brev av den 15 okt. 1926.

§ 1.

Programrådet har till uppgift att vara ett vid sidan av aktiebolaget Radiotjänsts styrelse stående organ för samtliga svenska rundradioprograms granskning och bedömande från allmänna synpunkter. Rådet äger befogenhet att självständigt granska programmen, att taga del av de anmärkningar mot desamma, som kunna inkomma till bolaget eller till innehavare av enskild rundradiostation, samt att till Kungl. Maj:t eller bolagets styrelse inkomma med de framställningar beträffande programmens innehåll eller i fråga om riktlinjer för programverksamheten, vartill rådet kan finna anledning. Det åligger icke rådet att taga direkt befattning med det löpande arbetet för programmens anordnande och sammansättning eller att bära ansvar för programvalet.

Bolagets styrelse äger påkalla överläggningar med rådet i de frågor, som falla under rådets bedömande, ävensom att infordra rådets yttrande i dylika frågor. Rådet har även att på anmodan avgiva utlåtande till Kungl. Maj:t eller telegrafstyrelsen.

§ 2.

Programrådet skall utgöras av högst nio ledamöter. Av dessa utser Kungl. Maj:t en ledamot, tillika ordförande, samt en ledamot såsom representant för de enskilda sammanslutningar, vilka med vederbörligt tillstånd driva rundradiostationer. Vidare utses en ledamot av telegrafstyrelsen och en av musikaliska akademien, varjämte stadskollegiet i Stockholm äger utse en ledamot samt Folkbildningsförbundet och Arbetarnas bildningsförbund gemensamt en

ledamot. Ytterligare ledamöter intill fastställt antal utser Kungl. Maj:t efter förslag av programrådet.

Ledamot eller suppleant i bolagets styrelse må ej vara medlem av programrådet.

§ 3.

Bolagets verkställande direktör och programchef böra och styrelsens ledamöter och suppleanter äro berättigade bevista programrådets sammanträden samt deltaga i däri förekommande överläggningar men ej i besluten.

§ 4.

Programrådet sammanträder på kallelse av ordföranden eller efter kallelse av bolagets verkställande direktör i samråd med ordföranden.

Under tiden september—maj bör programrådet i regel sammanträda minst en gång i månaden.

Över programrådets förhandlingar skall föras protokoll. Arbetsordning i övrigt äger rådet självt fastställa.

§ 5.

Programrådets ordförande åtnjuter ett arvode av 1,000 kronor för år och annan ledamot en ersättning av 20 kronor för bevistat sammanträde. Ledamot, som har sin verksamhet förlagd utom Stockholm, åtnjuter därjämte vid bevistande av sammanträde reseersättning och dagtraktamente efter samma grunder, som gälla för ledamot av bolagets styrelse.

§ 6.

Lokal för programrådets sammanträden anskaffas och bekostas av bolaget, som jämväl bestrider kostnaden för protokollsföring och övriga dylika utgifter.

 Stockholms slott den 15 okt. 1926.

Under Hans Maj:ts
 Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:
 GUSTAF ADOLF.

C. Meurling.

 Rätt utdraget intyga:
 D. Öberg. G. Eriksson.

Bilaga 2.

Jämförelse mellan organisationen av radiotjänst (mars 1933) och »Westdeutscher Rundfunk», Köln (31 december 1931) — exkl. fast anställd konstnärlig personal.

	Radiotjänst:	S:a	Westdeutscher Rundfunk:	S:a
A. Centralledning:	1 verkst. direktör	1	1 direktör	1
B. Administration:	1 sekreterare		2 ledare	

	1 kassörska		1 bibliotekarie	
	1 maskinskriverska		8 kontorister	
	1 förrädsförvaltare		5 maskinskriverskor	
	1 telefonist		1 registrator	
	4 vaktmästare		2 telefonister	
	1 postbud		5 vaktmästare	
	4 springpojkar	14	2 portvakter	
			3 springpojkar	29
C. Programorganisation:	1 riksprogramchef	1	1 intendent	1
1. Föredragsavdelning	1 ledare		4 ledare	
(inkl. skolradio):	1 assistent (samt. hallåman)		5 assistenter	
	1 sakkunnig för skolradio (deltjänst)	3		9
2. Musikavdelning:	1 ledare		2 ledare	
	1 assistent		3 assistenter	
	1 notbibliotekarie		1 notskrivare	
	1 grammofonassistent (samt. hallåman)	4	3 notbibliotekarier	
			2 grammofonassistenter	
			4 ork.-vaktmästare	15
3. Teateravdelning:	1 ledare		1 ledare	
	1 assistent		5 hallåmän (2 samt. skådespelare)	
	(De ord. hallåmännen äro samt. assistenter på olika avdeln. Se under dessa.)	2		6
4. Programsekretariat:	1 programsekreterare (samt. hallåman)	1	1 ledare	
			1 assistent	2
5. Nyhets- och sportavdeln.:	1 sportreferent (samt. hallåman)	1	1 ledare	
			2 assistenter	3
6. Pressavdelning:	— —	—	1 ledare	1
7. Propagandaavdeln.:	— —	—	1 ledare	
			3 assistenter	4
8. Övr. i programavdeln.:	1 programtjänsteman		2 sekreterare	
	1 studiochef (halvanställd)		25 maskinskriverskor	
	1 studiochefassistent (samt. hallåman)			
	6 maskinskriverskor	9		27
		Summa 36		98

Tillägg:

Filialer:	Göteborg, Malmö, Sundsvall, Boden:		Münster:	
	4 programchefer (därav 2 halv-anst.)		1 ledare	
	3 assistenter		1 hallåman	
	2 springpojkar		6 övriga	
	Östersund, Karlstad, Norrköping:			
	3 ombud (deltjänst)	12		8

Bilaga 3 a.

Normalgager till medverkande i radio.

Musik:

Piano-, violin- eller violoncellkonsert med orkester	20—35 min.	kr.	100—150
Solokonsert för andra instrument med orkester	15—25	» »	75—100
Sång med orkester	15—20	» »	100
Större vokalverk med orkester (sångcykel, operascener etc.)	30	» »	150—200
Sång med piano	20	» »	75—100
Kammarmusik (75 kr. per man)	30	» »	250—400
Sång till luta	15—20	» »	75
Kuplettsång	15—20	» »	60—75
Körprogram	30	» »	150

[Radiokörens medlemmar honoreras enl. Musikerförbundets tariff (bilaga 3 b) — samtliga yrkessångare —].

Instrumentalsolo	20—30 min. kr.	75—100
Ackompanjemang	omkr. 20 » »	35— 50
Allmogemusik, dragspel m. m.	15—20 » »	20— 35

Från ett av landets större företag av folkparkskaraktär har Radiotjänst konfidentiellt erhållit uppgift om gager som utbetalats till vissa artister. I nedanstående tabell angivas de honorar, dessa artister erhållit dels hos ifrågasvarande företag, dels hos Radiotjänst för i stort sett likvärdiga prestationer. Beträffande den såsom A. betecknade konstnären, som är svensk, kan anmärkas, att han beklagligtvis vägrade uppträda för ett så lågt honorar som Radiotjänst kunde bjuda.

Artist:	Honorar:	
	Folkpark:	Radiotjänst:
A	kr. 1,600	—
B	» 1,500	500 à 600
C	» 1,000	—
	(+ resa Berlin o. retur)	
D	» 800	500
E	» 450	200 à 400
F	» 400	200
G	» 350	125 à 200
H	» 300	125
I	» 300	100
J	» 250	125 à 200
K	» 250	125 à 200
L	» 250	100 à 200
M	» 200	100
N	» 200	200
O	» 200	100 à 200
P	» 200	60 à 75
Q	» 200	150
R	» 200	100
S	» 200	75 à 125
T	» 200	150

Föredrag:

Föredrag (inkl. skolradio)	30 min. kr.	75—100
»	15—20 » »	50
Aktuella föredrag och krönikor	20—30 » »	75—100
Språkkurser: 1 person	30 » »	75
» 2 personer	30 » »	100—125

Barnprogram:

Föredragshållare	20—30 » »	50— 75
Uppläsare	15—25 » »	30— 50
Sångare	10—20 » »	20— 35
Ackompanjator	10—20 » »	20— 30
Skådespelare: barn		5— 15
» äldre		25— 60
Regissör		50— 75
Manuskript: pjäser		40— 75
» berättelser och sagor		20— 75

Teater och uppläsning:

<i>Regiuppdrag:</i>		
För pjäser med mer än 1 timmes speltid	»	200—300
» » » mindre än 1 timmes speltid	»	100—200
» sketcher o. dyl.	»	50— 75
<i>Skådespelare:</i>		
För huvudroll	»	100—125
» mellanstor roll	»	50— 75
» biroller	»	20— 40

U p p l ä s a r e :			
För	prosatekt	30 min. kr.	75
»	prosatekt	20—25 » »	60
»	lyrik	fr. 15 » »	75
F ö r f a t t a r e :			
För	manuskript till radiopjäas med över 1 timmes speltid	»	500—750
»	» » » » c:a 30 min. speltid	»	200—250
»	» » » sketcher och dylikt	»	75—100
»	redan existerande pjäs, tryckt eller otryckt, av skandinavisk författare med över 1 timmes speltid	»	200
»	redan existerande pjäs, tryckt eller otryckt, av skandinavisk författare med c:a 30 minuters speltid	»	100
»	pjäser av utländska författare i regel	»	125
K a b a r e t :			
Författarhonorar:	Sketcher	20—45 min. »	75—150
»	Mindre sketcher	»	60
Sångartister		10—15 min. var »	60— 75
Musiker, pr solistuppträdande		15—30 min. »	30— 60
Skådespelare		»	25— 75

Ovanstående gager tillämpas för det långt övervägande flertalet av de medverkande. I vissa undantagsfall måste givetvis högre honorar betalas.

Bilaga 3 b.

Överenskommelse.

Mellan Aktiebolaget Radiotjänst, nedan kallat bolaget, å ena, samt Svenska Musikerförbundet, nedan kallat förbundet, å andra sidan, har denna dag följande överenskommelse träffats.

I.

Mellan parterna träffas följande

AVTAL.

§ 1.

För musiker, kapellmästare och dirigenter skola för medverkan vid radiering från konsertlokaler, teatrar, biografier, restauranter, parker samt andra offentliga lokaler och platser gälla följande bestämmelser.

a) Bolaget skall betala ersättning till varje musiker, kapellmästare och dirigent med följande belopp:

1) till varje musiker: sex (6) kronor för intill en timmes radiering och tre (3) kronor för varje därutöver påbörjad halvtimme, dock sammanlagt högst tio (10) kronor per musiker och utsändning;

2) till kapellmästare och dirigent:
för stråk- eller blåsorkester under 10 man inclusive dirigent: femton (15) kronor för intill en timmes radiering och fem (5) kronor för varje därutöver påbörjad halvtimme;

för stråk- och blåsorkester å 10 man eller därutöver: tjugofem (25) kronor för intill en timmes radiering och fem (5) kronor för varje därutöver påbörjad halvtimme.

De mellan olika programnummer förekommande pauser inräknas i ovan nämnda timme och halvtimme.

b) Ersättning enligt a) 1) här ovan skall i fråga om var och en av Kungl. Flottans, Svea Livgardes och Norrbottens Regementes musikkårer aldrig beräknas för högre antal än tjugo (20) man.

c) Medlemmar i ensemble, som medverkar vid radiering, ha, om bolaget så påfordrar, skyldighet befullmäktiga en person att utkvittera hela ersättningen för ensemblen, i vilket fall bolaget icke har att taga någon befattning med fördelningen av ersättningen mellan medlemmarna.

d) Bolaget skall genom regelbundna dags- och veckorapporter hålla förbundet underrättat om de ensembler, som medverka vid radiering.

Dessa rapporter, i vilka även skall upptagas ersättningens storlek, skola insändas, så snart programmet respektive ersättningen fastställts.

§ 2.

För musiker, som medverkar vid radiering från någon av bolagets studios eller från av bolaget kontrollerade studios, skola gälla följande bestämmelser:

A. Fast anställda musiker:

a) Den ordinarie tjänstgöringstiden utgör sexton och en halv timma per månad, fördelade på högst 10 utsändningar samt förlagda å vardagar under tiden 6—11 e. m. och sön- och helgdagar under tiden 4—11 e. m.

b) Minimiersättningen utgår per månad:

till konsertmästare med Kr. 350:—,

till annan musiker med Kr. 300:—.

c) Musiker är skyldig att utöver den under a) angivna tjänstgöringstiden medverka

dels å övertid vid ordinarie utsändningar mot en ersättning av 9 kronor för varje påbörjad halvtimme,

dels vid extra utsändning mot en ersättning av 18 kronor för första timmen eller del därav samt, där tjänstgöringen avser mer än en timme, därutöver 9 kronor för varje påbörjad halvtimme.

Vid utsändning mellan kl. 11 e. m. och kl. 8 påföljande morgon utgår, vare sig fråga är om övertid vid ordinarie utsändning eller om extra utsändning, dubbla den ersättning, som nyss angivits.

d) Repetitionstiden utgör utan särskild ersättning 20 timmar per månad jämte 2 timmar för varje under månaden företagna extra sändning, vilken repetitionstid på sätt bolaget finner lämpligt fördelas och uttages. Repetitionsantalet per månad får likväl icke överstiga maximiantalet av ordinarie sändningar plus antalet företagna extra sändningar under månaden i fråga.

Repetitionstid i omedelbar anslutning till sändning räknas icke som extra repetitionstillfälle utan inräknas i månadens repetitionstid.

Ordinarie tjänstgöringstid (vid sändning), som ej uttagits under månaden, ägare bolaget tillgodoräkna sig såsom repetitionstid utan särskild ersättning.

Därest under någon månad icke maximiantalet ordinarie sändningar uttages, äger bolaget att utan särskild ersättning taga den inbesparade tiden i anspråk för ytterligare två repetitioner.

I den mån emellertid sammanlagda antalet repetitionstimmar under en månad överstiger här ovan stipulerade repetitionstid, skall bolaget till musiker betala en extra ersättning av kr. 2:50 per sålunda påbörjad överskjutande halvtimme.

Vid fristående extra repetitionstillfällen utgår en ersättning till musiker av kr. 10:— för intill två timmar och kr. 2:50 för därutöver påbörjad halvtimme.

Repetition mellan kl. 11 e. m. och kl. 8 påföljande morgon samt alla repetitioner å sön- och helgdagar inräknas icke i den ordinarie tjänstgöringstiden utan honoreras med kr. 3:75 per påbörjad halvtimme.

e) Musiker är skyldig medverka med i det personliga kontraktet angivna biinstrument mot en extra ersättning av kr. 10:— per utsändning.

f) Musiker skall själv hålla sig med instrument, vilka skola befinna sig i oklanderligt skick, samt skall vid alla uppträdanden spela på sitt bästa instrument. Bolaget tillhandahåller dock pukor, klockspel och vad som i övrigt hör till slagverket.

g) Musiker skall inställa sig till repetition å de tider, bolaget bestämmer.

Vid hinder är musiker skyldig på egen bekostnad sätta en av dirigenten godkänd vikarie i sitt ställe, vilken vikarie även skall medverka vid den utsändning, som repetitionen avser. Uteblir musiker från repetition eller tjänstgöring utan av bolaget godkänt förfall och utan att sända vikarie, som ovan sagts, äger bolaget å musikerns ersättning göra avdrag med en sjättedel ($\frac{1}{6}$) av den till honom utgående månadslönen. Vid upprepad förfalllös frånvaro av musiker äger bolaget rätt omedelbart häva det med musikern ingångna anställningsavtalet. För frånvaro på grund av med läkarintyg styrkt sjukdom gälla i punkt h) här nedan angivna bestämmelser.

h) Är musiker på grund av sjukdom, som med läkarintyg styrkes, hindrad fullgöra repetitions- eller tjänstgöringsskyldighet, äger musiker, som engagerats för minst sex (6) månader, i allt fall erhålla full ersättning för fem utsändningar med tillhörande repetitioner samt halv ersättning för ytterligare fem utsändningar med härtill hörande repetitioner, och skall bolaget gälla ersättning till vikarie, dock att musiker är skyldig att till bolaget betala den del av sistnämnda ersättning, som överstiger den med honom avtalade månadslönen. Vid fortsatt hinder på grund av med läkarintyg styrkt sjukdom åtnjuter musiker icke någon ersättning, och skall bolaget gälla hela ersättningen till eventuell vikarie. Vid längre engagement än sex månader är engagerad berättigad erhålla liknande sjukersättning ytterligare en gång under varje period därutöver av sex månader.

i) Gör bolaget eller musiker sig skyldig till brott mot ingånget anställningsavtal, är bolaget respektive musikern skyldig att till musikern respektive bolaget genast utgiva skadestånd med det belopp, som vid anställningsavtalets ingående blivit dem emellan bestämt.

j) Musiker, som tjänstgör hos bolaget under 12 månader i följd, äger åtnjuta 14 dagars semester under tiden juni—augusti utan avdrag å lönen under tid, som av bolaget bestämmes.

k) Bolaget förbinder sig att under månaderna maj—september uttaga övertidsarbete till en sammanlagd ersättning av kr. 200:— för varje i radio-orkestrern anställd musiker.

B. Tillfälligt engagerade musiker (inklusive musikensembler och militär-musikkårer).

a) Ersättning för medverkan vid radiering utgår till varje musiker med kr. 15:— för första påbörjad heltimme samt med kr. 5:— för därutöver påbörjad halvtimme.

b) Ersättning för repetition utgår till varje musiker med kr. 5:— för första påbörjad heltimme samt med kr. 2:50 för därutöver påbörjad halvtimme.

§ 3.

Ersättning enligt § 1 av detta avtal utgår icke

a) vid musikutförande av kungl. hovkapellet under tjänstgöring för de kungl. teaternas räkning och av militärmusikkårer vid kommendering,

b) vid återutsändning av konserter, anordnade av Konserthörsningen i Stockholm, Göteborgs Orkesterförening, Stiftelsen Malmö Konserthus, Nordvästra

Skånes Orkesterförening, Norrköpings Orkesterförening samt Gävleborgs Läns Orkesterförening,

c) vid musikutförande för gudstjänst eller för rituell eller annan andaktsövning,

d) vid musikutförande i samband med statyavtäckningar, idrottsevenemang, officiella mottagningar och banketter, barnensdagsfester, demonstrationståg och tillhörande möten, hembygdsfester samt liknande tillfällen, där utsändningen avser enligt detta avtal honorarpliktig musik till högst en tredjedel ($\frac{1}{3}$) av utsändningstiden.

§ 4.

Bolaget äger rätt att för såväl de fall, som omförmälas i § 1, som ock i de fall, som omförmälas i § 2 här ovan, träffa avtal med musiker, oavsett om musikern tillhör förbundet eller icke.

§ 5.

Tvist om tolkningen eller tillämpningen av detta avtal får icke föranleda till något som helst störande ingrepp i arbetets gång vare sig i bolagets studios eller i övrigt, utan skall tvisten bli föremål för förhandlingar mellan parterna. Skulle enighet härvid icke uppnås, skall tvisten, om någon av parterna så önskar, avgöras av skiljemän enligt lag, dock att, om de av parterna utsedda skiljemännen icke kunna enas om tredje man, denne senare skall utses av chefen för Kungl. Socialstyrelsen.

Skiljemännen skola även pröva *dels* storleken av den ersättning, som bör utgå för skiljedomsförfarandet och till vilken del denna ersättning bör av parterna gäldas, *dels* ock huruvida och med vilket belopp den ena av parterna kan vara berättigad att av den andra erhålla ersättning för sina kostnader i och för utförande av talan inför skiljemännen.

§ 6.

Avtalet gäller från och med den dag det undertecknas till och med den 30 september 1934.

De på grund av förut gällande huvudavtal upprättade personliga kontrakt med musikerförbundets medlemmar skola upphöra att gälla med utgången av år 1932. För tiden från och med den 1 januari 1933 till och med den 30 september 1933 upprättas nya personliga kontrakt med samma medlemmar.

Uppsäges ej detta avtal senast 6 månader före avtalstidens utgång, är avtalet gällande för ytterligare ett år framåt och så allt framgent.

De personliga kontrakten få i fortsättningen icke gälla för längre tid än detta avtal.

TILLÄGG

till huvudavtalet.

1) Tillägg till § 1 d):

De i § 1 d) av huvudavtalet omförmälda dags- och veckorapporterna skola i de fall, då ersättning utbetalas direkt till enskilda medlemmar, innehålla uppgift jämväl å dessa musikers namn och adresser.

2) Tillägg till § 3 b):

Bolaget betalar för radiering av symfonikonsert-er, anordnade av Konsertföreningen i Stockholm, Göteborgs Orkesterförening, Stiftelsen Malmö konserthus, Nordvästra Skånes Orkesterförening, Norrköpings Orkesterförening och Gävleborgs Läns Orkesterförening till medlemmarna i respektive orkest-

rar en ersättning av sammanlagt kr. 24,000:— per år, räknat från och med säsongen 1932—1933.

Ersättningen fördelas mellan orkestrarna enligt grunder, som förbundet har att för bolaget angiva. Ersättningen utbetalas med hälften den 1 januari och hälften vid vintersäsongens slut till ett befullmäktigat ombud för varje orkester.

Detta tilläggsavtal är att anse såsom en del av huvudavtalet.

II.

Alla stridsåtgärder av vad slag de vara må, som i anledning av konflikten företagits, nedläggas omedelbart.

Inga repressalier eller trakasserier i anledning av konflikten skola å någondera sidan förekomma.

Av denna överenskommelse äro två exemplar upprättade och utväxlade.
Stockholm den 12 december 1932.

AKTIEBOLAGET RADIOTJÄNST.

Per Södermark.

Gustaf Reuterswärd.

SVENSKA MUSIKERFÖRBUNDETS REPRESENTANTSKAP.

C. G. Lemon.

Gustaf Gille.

Bilaga 4.

Avskrift.

KONSERTBOLAGET.

Stockholm den 23 mars 1933.

A/B Radiotjänst,
Kungsgatan 8,
Stockholm.

På begäran vill jag härmed intyga att nästan undantagslöst honoraren för de utländska konstnärer, som Radiotjänst engagerat genom Konsertbolaget, såsom konstnärernas representant, avsevärt understiga de honorar, som samma konstnärer uppbära för radioupptredanden i Köpenhamn och Oslo. Särskilt Köpenhamn betalar i allmänhet betydligt högre honorar.

Stockholm som ovan

Helmer Enwall.

KONSERTBOLAGET.

Rätt avskrivet intyga:

W. Öberg. G. Eriksson.

Bilaga 5.

Programstatistik för år 1932.

Konstnärlig musik:

	Tim.	min.	Procent
Symfonier och oratorier	52	30	1.81
Allvarlig orkestermusik	141	40	4.87
Kammarmusik	36	20	1.25

	Tim.	Min.	Procent.	
Instrumentalsoli	76	05	2.62	
Romanser och arior	46	35	1.60	
Operor	27	30	0.95	
Summa	380	40	13.10	
<i>Lättare musik:</i>				
Lättare orkester- och ensemblemusik inkl. militärmusik	248	45	8.56	
Körsång	42	40	1.47	
Allmogemusik (inkl. dragspel och gammal dansmusik)	76	55	2.65	
Modern dansmusik	97	50	3.36	
Grammofonmusik	346	55	11.93	
Summa	813	05	27.97	
Kabaret	Summa	104	20	3.59
<i>Teater och uppläsning:</i>				
Drama	50	15	1.73	
Lustspel	86	05	2.96	
Operett	12	05	0.42	
Uppläsning	86	—	2.96	
Summa	234	25	8.07	
<i>Föredrag:</i>				
Aktuella föredrag och krönikor	44	20	1.52	
Övriga föredrag	327	40	11.27	
Pedagogiska kurser (inkl. skolradio)	106	40	3.67	
Summa	478	40	16.46	
Gudstjänster	Summa	269	40	9.27
Barnprogram	Summa	89	25	3.07
<i>Diverse:</i>				
Reportage	83	05	2.86	
Dagsnyheter (inkl. rapporter m. m.)	364	50	12.55	
Program från utlandet (inkl. återutsändningar)	22	55	0.79	
Gymnastik	66	05	2.27	
Summa	536	55	18.47	

Summa för år 1932: 2,907 timmar 10 minuter.

Bilaga 6.

Föredragsavdelningens verksamhet år 1932.

I det avtal, som 1924 träffades mellan Telegrafstyrelsen och Aktiebolaget Radiotjänst, föreskrives bl. a. att »Rundradioprogrammen skola hållas på en hög ideell, kulturell och konstnärlig nivå och vara präglade av vederhäftighet, saklighet och opartiskhet» samt att »folkupplysningen och folkbildningsarbetet befrämjas».

Detta folkbildningsprogram har Radiotjänst under de gångna åren i allt högre grad sökt förverkliga. Givetvis har detta i första hand skett genom att i programmet bereda plats för föredrag, språkkurser och skolradio. Men även andra grenar av verksamheten, främst musik och teatern, och även i viss utsträckning barnprogrammen, har man sökt organisera så, att de, utom att fylla uppgiften att skänka god förströelse, också befrämjat folkupplysningen.

De allmänna principerna för detta Radiotjänsts folkbildningsarbete torde framgå av här lämnade redogörelser: dels en kort historik för åren 1925—1932, dels en utförligare skildring av verksamheten under år 1932. Inledningsvis

må endast framhållas de stora svårigheter, som härvid förefinnas på grund av de mycket olika och ofta motsägande önskemål, som framställas från den stora lyssnarskaran. Det gäller här, liksom beträffande allt bildningsarbete för vuxna, att söka tillmötesgå kraven på att programmen skola vara lärrika och bildande utan att allt för mycket tyngas av elementära fakta. Det är en god maxim, att varje inslag i radioprogrammet bör på samma gång vara underhållande och bildande, men den är svår att i praktiken omsätta; man får icke sällan nöja sig med att en programpunkt fyller endera av dessa krav.

Kort historik för åren 1925—1932.

**Föredrags-
verksamhet.** Utvecklingen av Radiotjänsts föredragsverksamhet under de gångna åtta åren framgår av följande översikt.

1925	260	föredrag
1926	429	»
1927	444	»
1928	594	»
1929	623	»
1930	607	»
1931	795	»
1932	919	»

Utvecklingen karakteriseras givetvis icke endast av denna kvantitativa tillväxt. En allt större planmässighet kan också förmärkas vid uppgörandet av de olika terminsprogrammen, syftande till att tillmötesgå olika önskemål och att åstadkomma en mera jämn fördelning mellan föredrag tillhörande olika ämnesområden. I avsikt att göra det lättare för lyssnarna att tillgodogöra sig föredrag har allt större omsorg nedlagts på utsändande av programhäften och litteraturanvisningar, ävensom på organiserandet av lyssnargrupper.

**Främmande
språk.** Intresset för främmande språk tillgodosågs till att börja med genom att i programmet inlägga enstaka föredrag på tyska, engelska och franska. En kurs i främmande språk förekom första gången i radioprogrammen våren 1925, då Göteborgsstationen lokalt utsände en kurs i engelska, huvudsakligen avsedd för dem, som ägde någon förkunskap i språket. I riksprogrammet förekom en sådan kurs första gången hösten samma år; denna kurs, som leddes av rektor J. Kjederqvist, avsåg nybörjare och upprepades med smärre förändringar tre säsonger i följd. Den engelska undervisningen utökades 1926 med en fortsättningskurs av Mr C. S. Allwood, som därvid huvudsakligen tog sikte på de mera försigkomna. Samma år kom turen till tyska språket (prosten Th. Tiedje, sedermera även läroverksadjunkt G. Ageberg) och våren 1929 tillkom en nybörjarkurs i franska (lektorerna V. Bladin och Paul Tisseau); i de tyska och franska kurserna har man prövat dialogformens metodiska värde. Undervisningen i tyska, engelska och franska har i regel ägt rum på vardagskvällarna med en halv timme i veckan för vardera språket under tiden september till maj. På A.B.F:s halvtimme har sedan 1930 förekommit undervisning i esperanto en gång i månaden.

Antalet deltagare i språkkurserna kan approximativt uppskattas genom antalet försälda textböcker: till de engelska kurserna i genomsnitt 20,000, till de tyska 6,000 och till de franska 5,000. Naturligtvis måste man räkna med att ett stort antal personer deltaga i dessa kurser utan att anskaffa textböcker.

I detta sammanhang må även erinras om att modersmålet givetvis också varit föremål för behandling i radioprogrammet. Huvudsakligen har detta skett genom anordnandet av språkvetenskapliga kåserier. I programmet har

också upptagits föredrag på danska och norska, att börja med mera sporadiskt, men från och med våren 1932 regelbundet var eller varannan vecka.

Föredragsavdelningen har för närvarande under utredning frågan om språkundervisningens plats i programmet. Liksom alla programpunkter, som endast åhöras av en mindre del av lyssnarna, är det svårt att placera språkundervisningen på den för lyssnarna bästa tiden. Från och med hösten 1932 har den inskränkningen måst göras, att endast två språkkurser upptagas per läsår, under säsongen 1932—33 har sålunda kursen i tyska ersatts med ett antal fristående föredrag på tyska. Angående frågan om huruvida språkkurserna i radio böra vara avsedda för nybörjare eller för mera försigkomna, råda också mycket delade meningar. Till sist bör också undersökas, i vad mån radioundervisningen i främmande språk skulle kunna kompletteras med något slag av korrespondensundervisning.

Den första skolradiosändningen ägde i Sverige rum i april 1928. Programmet, som avlyssnades av 123 skolor upptog en uppläsning av Erik Axel Karlfeldt samt sex föredrag, varav tre på främmande språk. Ett nytt och mera omfattande försök gjordes vårterminen 1929. Under tiden 21 januari till 8 maj ägde sändningar rum fyra halvtimmar i veckan till 231 skolor. Av dessa skolor ansågo 168 eller 72.7 % att programmen ur olika synpunkter varit av värde för undervisningen; flertalet folkskolor, särskilt på landsbygden voro gynnsamt stämnda mot skolradion, de kritiska rösterna komma från städernas läroverk. Då alltså flertalet skolor, som deltagit i försökssändningarna, uttalat sig för skolradions värde och för dess fortsättande, beslöt Skolöverstyrelsen — liksom tidigare i samarbete med Radiotjänst och Telegrafstyrelsen — att fullfölja skolradioförsöken. Från och med hösten 1929 har också regelbundna skolradiosändningar ägt rum i regel fyra gånger per vecka under tiden september till maj. Antalet deltagande skolor framgår av följande tablå:

Skolradio.

Termin	Folkskolor	Högre skolor	Summa skolor
Våren 1929	—	—	—
Hösten 1929	203	80	283
Våren 1930	295	87	382
Hösten 1930	401	55	456
Våren 1931	735	84	819
Hösten 1931	669	76	775
Våren 1932	1,149	88	1,237
Hösten 1932	1,005	87	1,092

De lägre talen för höstterminen 1931 och 1932 i förhållande till föregående vårterminer finna sin förklaring däri, att på höstterminerna inga fortsättningsskolor deltagit, emedan program för dessa endast anordnats under vårterminer.

För att förbereda såväl lärare som elever på de olika sändningarna har varje termin utsänts särskilda programhäften, nämligen dels för de svenska föredragen, dels för de danska och norska uppläsningarna, dels ock för hörövningar i främmande språk.

I avsikt att för en större allmänhet lägga till rätta vissa teater- och musikprogram har Radiotjänst i anslutning till dessa anordnat orienterande föredrag. Under sista året har teateravdelningen organiserat studiecirkelar, till vilka utskickats dels ett antal exemplar av de olika radiopjäserna, avsedda till läsning med rollfördelning, dels också vissa anvisningar till självstudier.

Teater- och musikavdelningarnas folkbildningsarbete.

Vårterminen 1933 är antalet sådana teatercirklar 130. I detta sammanhang må även erinras om de musikhistoriska föredrag, som musikavdelningen anordnat i samråd med A.B.F:s musikkommitté samt om försöken att inlägga unison sång i radioprogrammet.

*Samarbete
med folk-
bildnings-
organisa-
tioner.*

Radiotjänst har vid organisationen av sin folkbildningsverksamhet sökt samarbete med olika folkbildningsorganisationer. Från 1927 äga Folkbildningsförbundet och Arbetarnas Bildningsförbund rätt att gemensamt utse en ledamot jämte en suppleant i programrådet. I samarbete med Folkbildningsförbundet började Radiotjänst 1929 att utge ett programhäfte för radioföredragen, vilket så småningom utvecklas till Radiotjänsts månadstidskrift »Röster i radio». Redan under våren 1925 upplät Radiotjänst en halvtimme, att börja med en gång i månaden, till Arbetarnas Bildningsförbund för av förbundet anordnade instruktionsföredrag; denna »A.B.F.-halvtimme» har numera utsträckt till en timme varje söndag förmiddag under september—maj, under vilken även andra statsunderstödda folkbildningsorganisationer tilldelats egen tid. År 1932 ingick Radiotjänst som medlem i den svenska sektionen av Världsförbundet för folkbildningsarbete och är sålunda inom denna institution i tillfälle att samarbeta med folkbildningsorganisationerna i in- och utlandet. Vid den av Världsförbundet 1931 anordnade kongressen i Wien angående Radio och folkbildning representerades Radiotjänst av sin föredragschef, som där höll föredrag över ämnet »Rundradions kulturella uppgifter».

En utförlig redogörelse för Radiotjänsts föredrags- och folkbildningsverksamhet under de fem första åren återfinnes i den 1929 utkomna boken »Radiotjänst, en bok om programmet och lyssnarna». Att icke minst denna verksamhet blivit uppskattad av lyssnarna, framgår av den enquête, som 1928 anordnades bland lyssnarna. Omröstningsresultaten för de 20 programpunkterna visade nämligen, att de 155,000 röstande licensinnehavarna placerade föredragen på tredje plats.

På grund av det stora intresse, som visats denna del av Radiotjänsts verksamhet och på grund av de ökade krav, som samtidigt ställdes på densamma, beslöt styrelsen att från och med den 1 juli 1931 upprätta en föredrags- och folkbildningsavdelning under ledning av en särskild programchef.

Föredragsavdelningens verksamhetsberättelse 1932.

*Antalet
föredrag
och före-
dragens
längd.*

Radiotjänst har under 1932 anordnat 919 föredrag på sammanlagt 407 timmar, vilket utgör 14 % av radioprogrammet. Föredragen ha varit av följande längd:

35 minuter eller därutöver	22 föredrag
30 minuter	639 »
25 minuter	36 »
20 minuter	135 »
15 minuter	80 »
10 minuter	7 »

Radioföredragen äro sålunda alla betydligt kortare än vad som är fallet med andra föredrag. Den viktigaste motiveringen för de korta radioföredragen är den, att det i allmänhet anses vara mera tröttande att lyssna, när man ej ser talaren; som regel vågar man sig inte i något land på längre föredrag. Undantagen utgöras av diskussionerna, men där ger ju flertalet talare den önskvärda omväxlingen.

Av föredragen ha 666 varit enstaka föredrag och 253 serieföredrag, fördelade på 77 serier. Serierna ha varit av följande längd:

Enstaka föredrag och serier.

2—5 föredrag	68 serier
5—10 föredrag	7 »
10—17 föredrag	2 »

Liksom i föreläsninganstalterna äro sålunda de flesta radioföredragen enstaka. När serier anordnas, söker man så vitt möjligt göra de olika föredragen i serien fristående och oberoende av varandra, då det ju inte är så lätt för en lyssnare att passa på föredrag i en serie, som i allmänhet inte kommer oftare än en gång i veckan. En serie i terminen — den, som är särskilt avsedd för lyssnargrupper — sträcker sig över hela terminen.

Föreläsningarnas fördelning på olika ämnesområden framgår av följande tabell. Här tillämpas i huvudsak det klassifikationssystem, som utarbetats av Sveriges allmänna biblioteksforening och som tillämpas i de statsunderstödda folkbiblioteken samt i Folkbildningsförbundets föreläsningsskatalog.

Ämnen.

A. Bok- och biblioteksväsen	2 föredrag
B. Föredrag av allmänt och blandat innehåll	12 »
C. Religion	29 »
D. Filosofi och psykologi	10 »
E. Folkbildning, uppfostran, undervisning	75 »
F. Språkvetenskap	50 »
G. Litteraturvetenskap	13 »
H. Skönlitteratur (inklusive 24 krönikor)	47 »
I. Konst, musik, teater	22 »
J. Fornkunskap	2 »
K. Historia	51 »
L. Levnadsskildringar	43 »
M. Antropologi och folkminnesforskning	41 »
N. Geografi och reseskildringar	113 »
O. Samhälls- och rättsvetenskap (med nationalekonomi och statistik)	185 »
P. Teknologi	21 »
Q. Ekonomi (med handel, industri och kommunikationer)	..	110 »
R. Gymnastik, sport, lek, spel	29 »
T. Matematik	2 »
U. Naturvetenskap	44 »
V. Fysiologi, hälsolära och sjukvård	18 »

Vid uppgörandet av ett terminsprogram söker föredragsavdelningen uppnå en någorlunda jämn avvägning mellan olika ämnesområden. I allmänhet sker detta därigenom, att vissa veckodagar få sin speciella karaktär: Fredagarna anslås till humaniora, måndagarna till naturvetenskap, tisdagarna till sociala frågor o. s. v. I terminsprogrammet lämnas emellertid ett antal luckor öppna, avsedda att fyllas med föredrag i sådana frågor, som under terminen bli aktuella. Att under nuvarande tider ett stort antal av dessa aktuella föredrag bli av social och ekonomisk art, är naturligt och är en av orsakerna till att avdelningarna O och Q äro förhållandevis stora, tillsammans 295 föredrag eller ungefär $\frac{1}{3}$ av samtliga. Summerar man samman de avdelningar, som man närmast kan kalla humanistiska (D, C samt F—M), kommer man till siffran 308, vilken också den utgör ungefär $\frac{1}{3}$ av samtliga föredrag.

Folkbildningsföredrag.

På söndag förmiddag ha särskilda föredrag anordnats för de olika bildningsorganisationerna. Under vårterminen disponerades härför tiden mellan kl. 10.30—11, under höstterminen tiden mellan kl. 10—11. Inalles har under året anordnats 57 sådana föredrag. Dessa föredrag ha dels anordnats direkt av Radiotjänsts föredragsavdelning, dels förmedlats av de olika bildningsorganisationerna enligt följande fördelning:

Radiotjänst	9 föredrag
Arbetarnas Bildningsförbund (A. B. F.)	23 »
Jordbrukarungdomens Förbund (J. U. F.)	10 »
Goodtemplarungdomens Förbund (I. O. G. T.)	1 »
Nationaltemplarorden (N. T. O.)	1 »
Sveriges Blå Bandförening (B. B.)	1 »
Sveriges Kristliga Bildningsförbund (S. K. B.)	3 »

Dessutom har under denna tid anordnats 9 föredrag och lektioner i esperanto.

Föreläsarna.

De 919 föredragen ha hållits av 441 personer, alltså i medeltal c:a 2 föredrag per föreläsare. Föreläsarna representera följande samhällsställningar:

Universitetslärare	40,
Lärare vid andra högskolor	35,
Lärare vid elementarläroverk	38,
Lärare vid folkhögskolor	18,
Lärare vid folk- och fortsättningsskolor	10,
Läkare	13,
Jurister	6,
Präster	13,
Ämbetsmän	48,
Tidningsmän och författare	25,
Jordbrukare	22,
Andra praktiska yrken	75,
Övriga yrken	98.

Antalet kvinnliga föreläsare äro 29, av vilka 22 redovisas under gruppen »Övriga yrken».

Vid valet av föreläsare gäller det givetvis att få personer, som dels fullt behärska sitt ämne, dels ha ett framställningssätt, som lämpar sig för radio. Finnes minsta tvekan angående föreläsares kompetens, infordrar föredragsavdelningen från sakkunnig person ett utlåtande angående manuskriptet. Förefinnes tvekan angående föreläsarens framställningskonst, anordnas provföreläsning framför mikrofonen.

Aktuella frågor.

Det torde numera vara klart för alla, som närmare tänkt sig in i vad föreläsningens verksamhet betyder för modernt samhällsliv, att *aktuella frågor* icke endast kunna upptagas på föreläsningsprogrammet, utan att de i stor utsträckning böra upptagas där. Det är i de dagsaktuella frågorna, som allmänheten framför allt vill ha saklig och vederhäftig upplysning. Den självklara neutraliteten vid behandling av aktuella frågor åstadkommes i allmänhet därigenom att föreläsaren lämnar en så vitt möjligt objektiv framställning. Det kan emellertid inte hjälpas, att allmänheten ofta finner en sådan framställning en smula färglös. Om i stället två eller flera personer få gemensamt debattera frågan, kan var och en få tala ur hjärtat och neutraliteten åvägabringas därigenom att de olika debattörerna komplettera varandra.

Radiotjänst har vid behandlingen av aktuella frågor med framgång använt

sig av bägge dessa metoder. Särskilt har en kombination av bägge metoderna visat sig vara mycket givande: först ett antal sakliga och objektiva föredrag och därefter en diskussion mellan representanter för olika riktningar. Detta var framför allt fallet vid vårterminens socialpolitiska serie »Nutida svenskt arbetsliv», vid höstterminens serie »Den moderna bostadens problem».

Serien »Nutida svenskt arbetsliv», som avsåg att ge en översikt över aktuella socialpolitiska spørsmål, var särskilt tillrättalagd för lyssnargrupper. Som ledare för dessa grupper tjänstgjorde läroverksadjunkten John Berg, som även ledde diskussionerna i den grupp, som sammanträdde i Radiotjänsts studio. Till Radiotjänst inkom anmälningar från 298 sådana grupper, till vilka utsändes 6 studiebreiv. Serien omfattade följande 16 föredrag: »Det sociala arbetets organisation och principer» (Yrkesinspektrisen Kerstin Hesselgren), »Svenska befolkningsgrupper» (Överdirektör Rickard Sandler), »Löne- och levnadsstandarden i Sverige» (Byråchefen Bertil Nyström), »De svenska arbetsgivarorganisationerna» (Direktör Gustaf Söderlund), »Arbetsledarens uppgift och ställning i industrin» (Ombudsman Ernst Ahlberg), »Fackföreningens sociala funktion i företaget» (Redaktör Sigfrid Hansson), »Kollektivavtal och arbetsdomstol» (Justitierådet Arthur Lindhagen), »Arbetsdomstolen i praktiken». Dialog mellan Förbundsordföranden Frithiof Ekman och Direktör W. Paues, »Arbetstidslagen och arbetsrådet» (Chefen för Arbetsrådet John Nordin), »Den nya arbetarskyddslagen av 1931» (Yrkesinspektrisen Kerstin Hesselgren), »Yrkesinspektionens organisation och verksamhet» (Byråchef Erik V. Gabrielson), »Välfärdsanordningar» (Yrkesinspektrisen Kerstin Hesselgren), »Rationalisering ur teknisk och ekonomisk synpunkt» (Överingenjör Olof Kärnekull), »Rationalisering ur social synpunkt» (Redaktör Sigfrid Hansson), »Industriell demokrati» (Redaktör Stefan Oljelund), »Arbetsglädjens problem» (Fil. dr Alf Ahlberg). I anslutning till dessa föredrag anordnades under socialminister Sam Larssons ledning en *radiodiskussion*; vid denna höll professor Gösta Bagge ett inledningsföredrag över ämnet »Nödvändigheten av planmässighet inom socialpolitiken» och i densamma deltog: Redaktör Sigfrid Hansson, Ombudsman Karl Wistrand, Yrkesinspektrisen Kerstin Hesselgren, Generaldirektör Nils Hellström, Talmannen Bernhard Eriksson, Kanslichefen Oskar Hagman och Kanslirådet G. H. von Koch.

Höstterminens serie »Den moderna bostadens problem» organiserades efter liknande principer. Som ledare för de 530 lyssnargrupperna tjänstgjorde byråchefen Kurt Bergström. Till grupperna utsändes 14 studiebreiv. Serien omfattade följande ämnen: »Stadsbygget och stadsplanen» (Stadsingenjör Uno Åhrén), »Bostadsplanens förändring under senare år» (Stadsarkitekt Sigurd Westholm), »Hygieniska krav på bostaden och samhället» (Förste stadsläkaren J. Axel Höjer), »Bostaden som hem» (Eleonor Lilliehöök), »Finansieringen» (Byråchef Kurt Bergström), »Byggnadskostnaden» (Byggnadsingenjör Andreas Nordström), »Rationalisering ur teknisk synpunkt» (Byggnadsingenjör Olle Engkvist), »Byggnadsgillen — ett experiment med en ny företagstyp» (Redaktör Sigfrid Hansson), »Äga eller hyra ett hem?» (Arkitekt Sven Wallander), »Lagstiftningsfrågor» (Byråchefen Kurt Bergström), »Bostadsmarknaden och dess företeelser» (Byråchefen Bertil Nyström), »Nationalekonomiska synpunkter på bostadsfrågan» (Sekreterare Hugo Heyman).

I anslutning till denna serie anordnades under byråchefen Bergströms ordförandeskap en *radiodiskussion* i vilken efter ett inledningsföredrag av arkitekten Sven Markelius om »Framtidens stad» följande personer deltog: Arkitekterna Ahlberg, Asplund, Gahn, Lindström, Romare, Schmalensee, Sundahl och Wallander.

Föredrag
för lyssnargrupper.

Diskussioner.

Utom de här nämnda diskussionerna har under året förekommit en rent politisk diskussion, vid vilken representanter för de sex i riksdagen företrädde partierna omedelbart före höstens val diskuterade »De politiska partierna och den ekonomiska krisen». Dessutom har utsänts en diskussion om »Den ekonomiska krisen», anordnad av Nationalekonomiska föreningen i Stockholm.

Sommarens föredrag.

Bland övriga längre föredragsserier må här särskilt omnämnas de under sommaren anordnade: »Inför andrakammarvalen», nio föredrag av professor Nils Herlitz, och »Resor i Sverige», 71 föredrag av ett flertal föreläsare. Särskilt må av de senare framhållas professor Axel Romdahls serie »Från Östersjö till Västerhav genom Göta kanal» och museilektor Ernst Kleins serie »Längs gamla stråkvägar mellan svenska kulturbygder». Det gällde här verkliga resor, som föreläsarna företogo och under vilka de dag för dag från den plats de nått, berättade vad de under dagen sett och upplevt.

För att förbereda dessa sommarföredrag utgavs för första gången ett särskilt sommarhäfte av »Röster i radio».

Krönikor.

Aktuella frågor ha också blivit behandlade i de *krönikor*, som Radiotjänst anordnar. Under 1932 ha dessa varit följande:

Riksdagskrönikor	Redaktör Torvald Sachs,
Utrikeskrönikor	Doktor Verner Söderberg och Fil. dr Yngve Lorents,
Lagstiftningskrönikor	Jur. dr C. W. U. Kuylenstierna,
Levnadskostnadsindex vid kvartals- skiftet	Sekr. Hugo Heyman,
Tekniskt nytt	Civilingenjör Frithiof Holmgren.

Bland *övriga under året anordnade aktuella föredrag* inalles ett 50-tal må här som exempel nämnas följande: Frälsningsarméns jubileumsår (Kommandör Ch. Rich), Jordbruket vid årsskiftet (Gen.dir. E. Insulander), Årets statsverksproposition — några jämförelser och uppgifter (Statsrådet Felix Hamrin), Den svenska kronans inhemska köpkraft (Prof. Gunnar Myrdahl), Från nedrustningskonferensen i Genève (Envoyén Eric C:son Boheman), Åter till Asien (Fil. dr Sven Hedin), Japans och Kinas nutidspolitik (Prof. Bernhard Karlgren), Presidentvalskampanjen i Tyskland (Fil. dr Yngve Lorents), August Söderman — ett hundraårsminne (Docent Gunnar Jeanson), Den nordiska byggnadsdagen i Helsingfors (Byggnadsing. O. Engkvist), Spritkonsumtionen och den extra 60-öringen i skatt (Förste aktuarien Hans Gahn), De tyska partierna inför riksdagsvalen (Fil. dr Verner Söderberg), Partiernas program inför höstens val (redaktör Torvald Sachs), Demokrati och diktatur i våra dagars Europa (Docent Herbert Tingsten), Vad kunna vi hoppas av årets skörd? (Byråchef E. Höijer), Inför Gustaf Adolfs-minnet (Professor Nils Ahnlund), Hur Amerika väljer president (Fil. lic. Å. Thulstrup), Polaråret (Överdirektör Axel Wallén), Tegnérminnet (Professor Evert Wrangel och professor Fredrik Böök), Björnstjerne Björnson (Professor Fredrik Paasche), Ekonomiska synpunkter på kvinnornas förvärvsarbete (Fil. dr Karin Kock), Nobelstiftelsens högtidsdag (Landshövding Hammar-skjöld, professor Söderbaum och professor Liljestrand), Den sociala hjälpverksamheten i nödtider (Landshövding Bernhard Eriksson).

Lyssnar-grupper.

Bestämmelserna i Kungl. kungörelsen angående populär-vetenskapliga föreläsningar »att styrelsen för föreläsninganstalt skall sörja för att föreläsningarna må kunna bli till verklig nytta för dem, för vilka de äro avsedda», söker Radiotjänsts föredragsavdelning iakttaga på följande sätt:

1. Varje termin sänder föredragsavdelningen till samtliga statsunderstödda folk- och studiecirkelbibliotek en tryckt förteckning »Böcker att läsa» på av respektive radioföreläsare anbefalld litteratur.

2. I tidskriften »Röster i radio» lämnas av föreläsarna utarbetade förhandsorienteringar för de viktigaste föredragen och föredragsserierna. Även här förekommer litteraturanvisningar.

3. I anslutning till vissa föredragsserier organiseras lyssnargrupper.

Dessa lyssnargrupper organiseras i huvudsak efter samma principer som de olika folkbildningsorganisationernas studiecirklar. De flesta av de till Radiotjänst anmälda lyssnargrupperna tillhöra också de statsunderstödda studiecirkelförbunden. Radiotjänsts föredragschef har under året hållit tvenne radioföredrag angående lyssnargruppernas organisation och arbetssätt. Till de kring de stora terminsserierna organiserade lyssnargrupperna ha som förut omnämnts studiebreven utsänts och i »Röster i radio» har lämnats förhandsorienteringar och litteraturanvisningar. Naturligtvis kunna även enskilda lyssnare tillgodogöra sig dessa studieanvisningar.

Radiotjänst har under året anordnat tvenne folkbildningskonferenser. Under dagarna 12—14 augusti pågick en konferens för ledare av lyssnargrupper. I konferensen deltog 41 personer, av vilka 21 voro Radiotjänsts stipendiater.

Folkbildningskonferenser.

Den 21 november anordnades hos Radiotjänst en konferens med representanter för följande folkbildningsorganisationer och institutioner: Biblioteks-konsulenterna i Skolöverstyrelsen, Cheferna för centralbiblioteken i Malmö och Karlstad samt för Stadsbiblioteket i Stockholm, representanter för folkbildningsförbundet, Arbetarnas Bildningsförbund, Svenska sektionen av världsförbundet för folkbildning, Sveriges allmänna biblioteksförbund, Goodtemp-larnas studieförbund, Sveriges Blåbandsförbund, Jordbrukarungdomens förbund, Sveriges Kristliga Bildningsförbund. Konferensens ordförande var undervisningsrådet Arthur Thomson och överläggningarna gällde framför allt Radiotjänsts föreläsningsprogram för vårterminen 1933.

Radiotjänsts föredragschef har under året företagit studieresor till Norge och England. *Studieresor.*

I Oslo ägde överläggningar rum angående rundradion och folkbildningsarbetet dels med Kringkastingselskapet, dels med Den norske gruppe av Verdensförbundet for oplysningsarbeide blandt voksne. Vid ett diskussionsmöte i universitetets aula med representanter för de norska folkbildningsorganisationerna talade föredragschefen över ämnet Radion i folkupplysningens tjänst. En överenskommelse träffades mellan de norska och svenska radiobolagen om utbyte av föreläsare. Som inledning till detta samarbete talade ordföranden för Den norske gruppe, generalsekreterare Arne Kildal, i svensk radio om Folkeoplysningen i Norge och Radiotjänsts föredragschef höll i norska radion ett föredrag om Folkbildningsarbetet i Sverige.

Studieresan till England ägde rum på grund av en inbjudan från The British Broadcasting Corporation att delta i en utbildningskurs för ledare av lyssnargrupper. Kursen, som var förlagd till New College i Oxford, pågick en vecka och gav ett utomordentligt starkt intryck av det allvar, med vilket den engelska rundradion gripit sig an sina folkbildningsuppgifter. Genom välvillig introduktion av The British Institute of Adult Education blev föredragschefen även i tillfälle att besöka de viktigaste engelska folkbildningsorganisationerna och att samtala med dessas ledande personer. Bland dessa organisationer må här först nämnas The Stuart House och The Rewley House, vilka äro universitetens i Cambridge och Oxford folkbildningsinstitutioner och utgöra centralpunkten icke endast för University Extension-rörelsen utan

för hela det engelska folkbildningsarbetet, vidare The Workers' Educational Association (Arbetarnas Bildningsförbund), The Adult Schools och Educational Settlements Association. Vid besöket i England blev föredragschefen även i tillfälle att deltaga i ett sammanträde med den engelska sektionen av Världsförbundet för folkbildningsarbete samt att överlägga med en del av de ledande personerna inom The Central Council for Broadcast Adult Education. Besöket omfattade även ett ingående studium av The Broadcasting House i London, den engelska rundradions högkvarter.

Bilaga 7.

Musikavdelningens verksamhet år 1932.

Allmänt.

Den musikaliska delen av programverksamheten 1932 har upptagit 1,193 timmar 45 minuter. Detta motsvarar 41.06 % av hela programtiden, vilket torde vara det lägsta procenttal, som i något lands radioprogram representerar musiken.

Inom denna programtid har musikavdelningen sökt tillgodose de vitt skilda krav på dels musikalisk underhållning, dels musikkulturella insatser, som varje radioprogram är underkastat. Medan å ena sidan underhållningsmusiken rört sig inom synnerligen vidsträckta gränser, inneslutande såväl den enklaste och mest konstlösa populärmusiken som en mera förfinad musikalisk underhållning, så har å andra sidan Radiotjänsts musikkulturella ambition gällt både den folkliga musiken och de största mästerverken inom tonkonsten.

Fördelningen av olika slag av musik framgår av följande sammanställning:

		Procent av musik- tiden	Procent av hela program- tiden
1. Symfonisk musik	52 t. 30 m.	4.40	1.81
2. Operor	27 t. 30 m.	2.30	0.95
3. Högre orkestermusik	141 t. 40 m.	11.87	4.87
4. Kammarmusik	36 t. 20 m.	3.04	1.25
5. Instrumentalsolo	76 t. 05 m.	6.37	2.62
6. Solosång	46 t. 35 m.	3.90	1.60
7. Lättare orkester- och ensemblemusik, inkl. militärmusik	248 t. 45 m.	20.84	8.56
8. Körsång	42 t. 40 m.	3.58	1.47
9. Allmogemusik, inkl. dragspel och gammal dans	76 t. 55 m.	6.44	2.64
10. Modern dansmusik	97 t. 50 m.	8.20	3.36
11. Grammofonmusik	346 t. 55 m.	29.06	11.93
	1,193 t. 45 m.	100 %	41.06 %

I denna uppställning kunna punkterna 1, 2, 3, 4, 5 och 6 i stort sett sägas avse musik med utpräglat konstnärlig syftning, medan punkterna 7, 8, 9 och 10 ha rent underhållande karaktär. Punkt 11, grammofonmusiken, förenar i sig båda dessa grupper ungefär i förhållandet 1:2.

		Procent av musik- tiden	Procent av hela program- tiden
Konstnärlig musik	380 t. 40 m.	31.89	13.10
Lättare musik	466 t. 10 m.	39.05	16.03
Grammofonmusik	346 t. 55 m.	29.06	11.93
	1,193 t. 45 m.	100 %	41.06 %

Under året har utsändning från Kungl. Teatern skett 13 gånger, därav 5 gånger i form av s. k. halva föreställningar. I dessa utsändningar ingå även festföreställningen till firandet av Gustaf Adolfsminnet, galaföreställningen med anledning av Prins Gustaf Adolfs och Prinsessan Sibyllas ankomst till Sverige samt tredje akten av Wagners Valkyrian vid recettföreställningen för förste hovkapellmästare Armas Järnefelt. För övrigt har operautsändningarna omfattat andra akten av Wagners Tristan och Isolde ($\frac{15}{2}$), Verdis Rigoletto ($\frac{29}{2}$), Wagners Lohengrin ($\frac{18}{4}$), Bizets Carmen ($\frac{2}{5}$), Verdis Aida ($\frac{28}{5}$), första akten av Wagners Tannhäuser ($\frac{9}{8}$), Leoncavallos Pajazzo ($\frac{31}{8}$), Offenbachs Hoffmans äventyr ($\frac{17}{10}$), Thomas' Mignon ($\frac{20}{11}$). På grund av sjukdomsfall kunde den till sistnämnda datum planerade föreställningen av Puccinis Madame Butterfly icke komma till stånd, och av samma anledning måste Kungl. Teatern för årets sista radioopera den $\frac{12}{12}$ vidtaga sådan repertoarändring, att Verdis Rigoletto gavs för andra gången under året.

Samarbete med Kungl. Teatern.

För utförandet av sina uppgifter i den symfoniska musikens tjänst har Radiotjänst så gott som helt och hållet samarbetat med de större orkesterföreningarna i landet. Sålunda ha utsändningar skett från Konsertföreningen i Stockholm 11 gånger, från Göteborgs orkesterförening 10 gånger, från Konserthusstiftelsen i Malmö 4 gånger, samt från orkesterföreningarna i Hälsingborg, Gävle och Norrköping vardera 1 gång. Genom detta samarbete har med Radiotjänsts repertoar kunnat införas ett stort antal musikaliska mästerverk, som genom sin orkesterbesättning ligga utom räckhåll för den ordinarie radiorkesteren. Sålunda ha inom ramen av dessa återutsända symfonikonserter kunnat framföras Beethovens nionde symfoni, tre symfonier av Bruckner, Stenhammars F-durserenad, Josef Jonssons d-mollsymfoni, Hugo Alfvéns krävande orkesterverk, Haydns Skapelsen, Andreas Halléns Juloratorium samt till radiopubliken förmedlats uruppförandena av pianokonserter av Natanael Berg och Gunnar de Frumerie. Likaså har Radiotjänst genom detta samarbete kunnat i sina program få med prestationer av konstnärer med internationellt rykte, såsom den tyske dirigenten Fritz Busch och den ungerske violinisten Ferenc de Vecsey, vilka av ekonomiska skäl icke på annat sätt skulle ha kunnat engageras av Radiotjänst.

Samarbete med orkesterföreningarna.

Med den kyrkomusikaliska ledningen i Engelbrektskyrkan i Stockholm har Radiotjänst också stått i samarbete och därigenom kunnat på långfredagen utsända första delen av Bachs Matteuspassion.

Med särskilt intresse har radiotjänst tagit vara på tillfällena att samverka med det aktiva musikliv, som organiserats i orkesterföreningar med huvudsakligen amatörer såsom medverkande. I detta avseende kunna såsom medverkande under året antecknas Sundsvalls orkesterförening, Gällivare-Malmbergets musiksällskap och Akademiska kapellet i Lund, vid vars konsert första delen av Bachs h-mollmässa kom till uppförande.

I detta sammanhang må också nämnas, att den av arbetslösa musiker sammansatta s. k. Symfoniorkesteren, som under sommarmånaderna spelade å Stockholms stadshus, ett par gånger bereddes tillfälle framträda för radiolyssnarna.

Den fasta stommen för den orkestermusik, som exekveras i radio, utgöres givetvis av radiorkesteren, som alltsedan 1927 består av 26 man men vid förefallande behov förstärkes med ett mindre antal musiker. Orkesteren har under året såsom tidigare stått under ledning av hovkapellmästare Nils Grevillius, som vid vissa tillfällen ersatts av andra dirigenter, såsom Ivar Hellman, Hilding Rosenberg och Herbert Sandberg. I viss mån har dess repertoar kompletterats av en mindre orkester i Göteborg, kammarorkesteren, som

Radioorkesteren.

under ledning av kapellmästare Tor Mann under året framträtt i programmet 7 gånger.

Programvalet för radioorkestern har fullföljt huvudsakligast tre syften: dels att göra den i bästa mening populära orkestermusiken tillgänglig för radiopubliken, varvid särskilt eftersträfvats att göra den svenska repertoaren så fyllig som möjligt; dels att inom gränserna av radioorkesterns klangliga resurser presentera den symfoniska musik, som på grund av att Radiotjänst icke behärskar orkesterföreningarnas programval, icke blivit tillgodosedd genom rundradiering av dessas konserter; dels slutligen att ge en värdig och festlig ram för solistiskt framträdande av inhemska och utländska artister av större mått.

Radioorkestern har likaså varit en värdefull faktor för genomförandet av de konserter, som anslutit sig till föredragsserien Musikens mästare, varvid den svenska 1700-talsmästaren J. H. Romans orkesterverk fått en fyllig presentation, ett uppförande av Glucks Orfeus möjliggjorts, liksom även en Haydn-konsert med ett par av denne mästares mindre kända och spelade verk. Med radioorkesterns och radiokörens tillhjälp uppfördes på juldagen 1932 första delarna av Bachs julatorium.

Solister.

Bland de i Sverige verksamma tonkonstnärerna av större mått torde knappast någon felas i raden bland dem, som Radiotjänst haft tillfälle förmedla till lyssnarna i samband med solistprogram av instrumentaler eller sångare. Av utländska artister ha, efter beslut av styrelsens arbetsutskott i varje särskilt fall, engagerats endast sådana, som antingen varit av obestridlig internationell klass eller tillfört programmet något som icke kunnat vinnas med inhemska konstnärer. Bland dessa må erinras om violinisterna Cecilia Hansen och Juan Manén, pianisterna Jan Smeterlin, Harriet Cohen, Lili Krauss och Guido Agosti, sångerskan Madeleine Grey samt gitarristen Andrés Segovia.

Kammarmusik.

Beträffande kammarmusikprogrammen ha samtliga i vårt land mer eller mindre regelbundet verkande ensembler deltagit i radioprogrammet. Radiotjänst har även föranlett bildandet av tillfälliga ensembler för utförande av vissa kammarmuskaliska verk. Av utländska krafter på detta område må antecknas Budapestkvartetten och Pragerkvartetten. Med Folkkonsertförbundet i Stockholm har samarbete inletts i form av återutsändning av förbundets kammarmusikkonserter i Lilla Konserthussalen.

Under året har infallit 200-årsdagen av Joseph Haydns födelse. Detta har givit anledning till framförandet av Haydn-verk i större utsträckning än vanligt. Sålunda ha framförts åtta av hans kammarmusikverk. Pianisten Algot Haquinius har vidare spelat en större serie av Haydns pianosonater. Bland övriga cykliska framföranden må antecknas Bachs franska sviter för piano samt ett större urval av Schuberts pianoverk. Under året påbörjades även en serie historiska kyrkokonserter från Jakobs kyrka.

Underhållningsmusik.

Underhållningsmusiken i radio hör till de mera svårlösta problem, som programledningen haft att brottas med. Särskilt ordnandet av ensemblermusiken har bjudit på svårigheter. För att vara oberoende av musiken på restauranger och andra musiketablissemang organiserade Radiotjänst på sin tid det s. k. stråkkapellet, som under Carl Garaguly's ledning musicerat i regel 15 gånger i månaden. Även liknande orkestrar i Malmö och Göteborg ha tid efter annan framträtt i radioprogrammen.

Militärmusiken har utförts dels av de stora musikkårerna i Stockholm (Svea Livgarde och Flottan), dels i tur och ordning av de bättre bland landsortens musikkårear.

För att motsvara det utomordentligt livliga intresset för körsång, som finnes bland vårt folk, har denna musikform kommit att upptaga en icke alltför ringa plats på årets program. Utom den av fackutbildade sångare bestående radiokören (16 personer) ha icke mindre än 55 sångkörer såväl av mansröster som blandade röster under året kunnat presentera sig i radioprogrammet — åtskilliga av dessa i samband med återutsändningar från möten, hembygdsfester och dylikt. Bland körprogrammen förtjänar framhållas en serie, kallad Den svenska kvartettsångens första halvsekel. Av utländska körer må framhållas Donkosackerna, Kubankosackerna och det norska Landskoret.

Körsång.

I detta sammanhang må erinras om det försök att införliva unison sång med radioprogrammet, som Radiotjänst verkställde under höstsäsongen. Programledningen hade länge haft uppmärksamheten riktad på den mission, som kunde anses åligga radion, att stödja strävandena för skapandet av en fastare tradition beträffande utförandet av unisona sånger. Under riksprogramchefens ledning genomgick vid fem lördagsprogram under oktober och november några av de vanligaste sångerna. Försöket, som tilldrog sig den allra största uppmärksamhet bland sångintresserade kretsar, torde få anses ha slagit väl ut.

*Unison
sång.*

Inom folkmusiken har radioprogrammet odlat såväl det moderna dragspelet som den urgamla svenska allmogemusiken på fiol. Vad den senare beträffar har programvalet följt två linjer: dels att ge dessa låtar ett förstklassigt utförande av musikaliskt utbildade personer — vilka i några fall kunnat förena sitt spel med små kåserier om folkmusik — dels att till mikrofonen locka fram äldre och originella spelmän, vilkas låtsamlingar ansetts bära bekantgöras för en större allmänhet.

Folkmusik.

Musikverksamheten stördes under senare delen av året av en konflikt med Svenska Musikerförbundet, som utbröt när dittills gällande avtal utlöpte den 1 november. Denna dag förklarade Musikerförbundet medverkan i radion av sina medlemmar i blockad. Blockaden drabbade emellertid varken radioorkestern, som på grund av i avtalet med Musikerförbundet införd särskild bestämmelse icke kunde lämna sin anställning, eller radiering från orkesterföreningarnas konserter. Givetvis försvårade blockaden programledningens arbete, men allmänheten torde icke haft någon märkbar känning av konflikten. För Radiotjänst blev konflikten en impuls till att dels söka kontakt med en del folkliga amatörorkestrar och sålunda kunde presentera Söderhamns blåsorkester, som genast vid sitt första framträdande gjorde en stor och för alla överraskande succé, dels i högre grad än hittills utnyttja möjligheten av återutsändningar från utlandet. Under de veckor, konflikten varade, överfördes sålunda regelbundet dansmusik från Berlin, Wien och London. Även militärmusik och kammarmusik av högsta klass tillfördes på detta sätt det svenska radioprogrammet. Under förhandlingarnas sista skede före konflikten hade Radiotjänst påkallat medverkan av statens förlikningsman. Denne föranledde i början av december förnyade förhandlingar, vilka den 12 ledde till undertecknandet av nytt avtal (se bilaga 3 a).

*Konflikt
med Sv. Mu-
sikerför-
bundet.*

Även oavsett konflikten och därav beroende åtgärder har Radiotjänst under året utvecklat samarbete med utländska radioorganisationer. Sålunda dirigerade hamburgradios kapellmästare, José Eibenschütz, en konsert med representativ tysk musik, och framförde musikchefen vid estniska rundradion, Arkadius Krull, ett program av i vårt land dittills alldeles obekant estnisk musik. Vidare har musikavdelningen att anteckna återutsändningar från den

*Förbindel-
ser med
utlandet.*

nordiska musikfestens i Helsingfors konserter, österrikisk-svenska a-capella-körens konsert i Wien, en stor militärkonsert i Königsberg, en Mozartkonsert och ett Johann Strauss-program från festspelen i Salzburg, ett uppförande av Mozarts opera »Cosi fan tutte» från Mozartfestspelen i München samt Europakonserter från Warschau, Paris, Dublin och Oslo.

*Svensk
Europa-
konsert.*

Dessa Europakonserter anordnas på intiativ av Internationella Radiounionen, som tilldelade Radiotjänst den 17 mars 1932 såsom dag för Europakonserten från Stockholm. Programledningen valde — följande plägseden att vid dylika tillfällen presentera karakteristiska prov på respektive lands mest högklassiga tonkonst — att framföra Franz Berwalds Sinfonie singulière och Wilhelm Stenhammars symfoniska kantat Sängen. Programmet gavs såsom offentlig konsert i Musikaliska Akademiens stora sal, och den konstnärliga ledningen var anförtrodd åt Konsertföreningens i Stockholm förste dirigent, Václav Tálích. Konserten återutsändes av norska, finländska, polska, tjeckoslovakiska, ungerska, två tyska (Königsberg och Köln) stationer samt av en station i vardera Bryssel och Paris.

*Svensk
musik.*

Medan Radiotjänst med iakttagande av utvecklingen av radions tekniska möjligheter vid vissa tillfällen givit sitt program en utpräglad internationell karaktär, har å andra sidan programvalet letts av principen, att ge den svenska musiken en så stor plats på programmet som möjligt. Flera gånger i varje månad ha särskilda musikprogram under rubriken Svensk musik förekommit på schemat, såväl inom orkestermusik, kammarmusik, solistprogram och körsång. Frånsett dansmusik och grammofonmusik, där det svenska inslaget icke varit obetydligt, har i Radiotjänsts musikprogram representerats icke mindre än 262 svenska tonsättare med tillsammans 1,231 uppföranden.

De mest spelade svenska komponisterna äro:

W. Peterson-Berger	83	uppföranden
August Söderman	67	»
Hugo Alfvén	35	»
Ture Rangström	35	»
Ivar Widéen	34	»
Wilhelm Stenhammar	32	»
Gustaf Nordquist	29	»
Emil Sjögren	29	»
Gunnar Wennerberg	28	»
Felix Körling	22	»
Kurt Atterberg	20	»

En hel del av denna svenska musik har genom Radiotjänst fått sitt första offentliga utförande. Detta har varit fallet bl. a. med delar av Kurt Atterbergs opera »Fanal».

Bilaga 8.

Teater- och litteraturavdelningens verksamhet 1932.

Radioteatern.

*Allmänna
riktlinjer.*

För radioteatern liksom för radion i dess helhet gäller det att tillgodose en masspublik, inneslutande människor av olika åldrar, olika livsvillkor och olika temperament. Programledningen har genom omväxling på lång sikt

sökt tillmötesgå skilda smakriktningar bland lyssnarna, och därvid i första hand tagit sikte på två uppgifter: att förmedla kunskapen om levande dramatisk litteratur, klassisk och modern, och att tillgodose kravet på god underhållning i dramatisk form.

Radioteatern har sökt fylla dessa uppgifter genom att bjuda en så rikt och mångsidigt sammansatt repertoar som möjligt. Det har varit gammalt och nytt, svenskt och utländskt, tragedi och lustspel, problemdramer och folkskådespel, enaktare och helaftonstycken. Hur långt man härvidlag bör gå i fråga om medgivanden åt en enklare och mindre odlad smak är och måste vara en öppen fråga. Den avgörande svårigheten ligger i att så avväga programvalet, att man förmår hålla en litterär standard utan att därmed riskera att skrämma bort lyssnarna. Radioteaterns inflytande som bildningsfaktor får icke äventyras. Erfarenheten har med varje år allt klarare givit vid handen, att radioteatern har en viktig mission dels genom att över huvud väcka smaken för god dramatik, dels genom att uppmuntra det på många håll synnerligen livliga teaterintresset; i smärre städer, industrisamhällen och på landsbygden är radioteatern en välkommen ersättning för bristen på god teater. Det är uppenbart, att i praktiken fungerar radioteatern — för att begagna ett aktuellt slagord — som ett slags riksteater, som för en billig penning ett par gånger i veckan året runt gör en miljonpublik delaktig av dramatiska värden.

Utvecklingen och den nuvarande omfattningen av radioteaterns verksamhet framgår av nedanstående översikt över sändningstiden för teater under de senaste fem åren:

*Utveckling
och nuvarande om-
fattning.*

1928	94 t. 50 m.
1929	125 t. 35 m.
1930	120 t. 55 m.
1931	127 t. 15 m.
1932	136 t. 20 m.

Sändningstiden för teater — operetter icke inräknade — utgjorde under året 4.69 % av den sammanlagda sändningstiden. Till jämförelse kan nämnas, att enligt senast tillgängliga uppgifter motsvarande siffror äro för Tyskland 6.1 %, England 1.9 %, Ungern 3.2 %, Österrike, Danmark och Tjeckoslovakien 3.1 %. Den svenska procentsiffran för dramatiska utsändningar är som synes den näst högsta i Europa.

Radioteatern har under året givit 140 föreställningar. Av dessa ha 68 upp- *Antal före-
tagit verk av svenska författare och 51 gällt för radio skrivna svenska original. ställningar.*

Dessutom ha under 1932 givits 7 operettföreställningar, varav 6 från stu- *Operetter.*
dion och 1 från scenen. De voro:

Emmerich Kálmán: Czardasfurstinnan.

Franz Lehár: Leendets land (2 föreställningar, i huvudrollen: Martin Öhman).

Berr & Verneuil: Min syster och jag (i huvudrollen: Gösta Ekman).

Siegmund Romberg: Ökensången (tredje akten; från Oscarsteatern).

Jules Sylvain: Två hjärtan och ett pärlhalsband (2 föreställningar).

Sistnämnda operett, till vilken libretton författats av Gösta Attorps och Karl-Ragnar Gierow, har tillkommit på Radiotjänsts initiativ.

Radioteatern har under året sökt samarbete med olika teatrar i syfte att å *Samarbete
studion kunna framföra vissa dramatiska verk i huvudsakligen samma roll- med teatrar.*
besättning som på scenen. Sådana föreställningar voro: En japansk tragedi

och Den förste Bernadotte (Ekmanteatern), Knock (Hälsingborgs Stadsteater), Bandet och Syndaflo den (Blancheteatern), Baldevins bröllop och En resa i natten (Dramatiska teatern), Geografi och kärlek (Lorensbergsteatern), Fröken Kyrkråta och Till främmande hamn (Komediteatern).

Då utsändning av dramatiska verk direkt från scenen är förenad med betydande svårigheter av både konstnärlig och tekniskt-akustisk natur, har sådan utsändning endast förekommit vid ett tillfälle; första avdelningen av Ludvig Nordströms festspel Vi överfördes från Kungl. teatern vid festföreställningen den 6 november.

Skådespelare.

Antalet vid radioteaterns föreställningar medverkande skådespelare utgjorde för 1932 251. Med anledning av den arbetslöshet inom skådespelaryrket, som under senare halvåret gjort sig gällande, har Radiotjänst lagt vikt vid att i möjligaste mån söka bereda arbete åt artister, som varit utan engagemang.

Under året har Radiotjänst successivt upplöst den lilla trupp av fast engagerade skådespelare, vilken stått till förfogande sedan hösten 1929. För radioteatern, som i regel är hänvisad att anlita skådespelarkrafter, knutna till olika scener i Stockholm och landsorten, och som därigenom blir i hög grad beroende av dessa sceners tillfälliga repertoar- och repetitionsförhållanden, är det givetvis önskvärt att äga tillgång till artister, som under alla omständigheter äro disponibla. Erfarenheten visade emellertid, att tillgången till denna fasta ensemble, omfattande 1 dam och 3 herrar, endast delvis underlättade rollbesättningen, medan samtidigt ekonomiska skäl tvingade programledningen att utnyttja dess medlemmar i betydande utsträckning och därigenom nödgades åsidosätta det berättigade kravet på omväxling i rösterna.

Rekryteringen av medverkande till radioteatern är därför alltjämt ett brännande problem. Nödvändigheten att erhålla rätta röster åt rätta roller sammanhänger med radioteaterns speciella krav på att rösterna icke endast skola kunna bekvämt skiljas åt utan dessutom vara karakteristiska för de typer, det gäller att levandegöra. Då skådespelarkåren — även i Stockholm — är relativt fåtalig, och urvalet av dem, som kunna komma ifråga till en huvudroll således redan från början är ringa, återstår det ofta blott två ting att välja mellan: antingen besätta rollen med en mindre lämplig kraft eller uppskjuta föreställningen, tills den skådespelare finnes att tillgå, som bäst lämpar sig för uppgiften. Det förra alternativet är konstnärligt otillfredsställande, det senare medför den uppenbara olägenheten, att det bryter sönder spelplanen. Det är följaktligen ett livsvillkor för radioteatern, att denna fråga erhåller en lösning, som möjliggör ökad planmässighet i arbetet.

Repertoaren.

Inom den ram för verksamheten, som utstakas av hänsyn till publikens receptivitet, radions tekniska krav, tillgången på lämpliga skådespelarkrafter och ekonomiska faktorer, har programledningen sökt fullfölja två huvudsyften. Det ena är att skapa gehör för svensk dramatik, inte minst genom att befordra uppkomsten av svenska radiopjäser. Av äldre svenska dramatiker har sålunda August Strindberg under året varit företrädd med Gustav Vasa, Bandet och Fadren, Frans Hedberg med Bröllopet på Ulvåsa, Tor Hedberg med Nationalmonumentet, Gustaf af Geijerstam med Lars-Anders, Jan-Anders och deras barn, Henning Berger med Syndaflo den och Hjalmar Bergman med Swedenhjelms; dessutom framfördes i sammanhang med Gustaf Adolfsjubileet ett skoldrama från 1600-talet, Samuel Petri Brasks Komedia om det väländade tyska kriget.

Bland nu levande svenska författare, som varit representerade på radioteaterns program med ett eller flera verk kunna nämnas: Erik Asklund (1), Hans Botwid (1), Ove Ekelund (2), Rütger Essén (4), Herbert Grevenius (3), Eyvind Johnson (2), Josef Kjellgren (1), Erik Lindorm (1), Harry

Martinson (1), Vilhelm Moberg (2), Ludvig Nordström (1), Hertha Odeman (2), Ivan Oljelund (3), E. W. Olson (1), Oscar Rydquist (2), Sten Selander (1), Sigfrid Siwertz (1), Sigurd Sternvall (1), Marika Stjernstedt (2), Py Sörman (1) och Rudolf Värnlund (1).

Den andra väsentliga uppgiften för radioteatern har varit att presentera för lyssnarna ett omväxlande urval av äldre och nyare utländsk dramatik och därvid särskilt fästa uppmärksamheten på sådana verk, som av olika orsaker sällan eller aldrig komma till uppförande på svenska scener.

Den klassiska dramatiken var under vårsäsongen representerad av en serie typiska verk från olika historiska epoker, vilken påbörjades hösten 1931 och inneslöt Euripides Medea, Farsen om Mäster Pierre Patelin, Shakespeares Trettondagsafton, Molières Preciöserna, Sheridans Skandalskolan, Goethes Faust och Mussesets En nyck. Hösten 1932 inleddes en liknande serie, vari uppmärksamheten koncentrerades på det moderna dramat och som omfattade Ibsens Gångångare, Becques Korparna, Hauptmanns Före solnedgången och Strindbergs Fadren. Serien är avsedd att fortsätta under våren 1933 med Tjechovs Måsen, de Curels Den nya avguden, Shaws Sankta Johanna och Wildes Solfjädern. I regel har varje föreställning i dessa serier inletts med ett kortare föredrag om författaren och hans verk samt förberetts genom orienterande artiklar i Röster i radio.

Av nyss uppräknade skådespel ha flera uppförts för första gången i Sverige (Medea, Korparna, Före solnedgången). Bland andra utländska verk, som likaledes för första gången presenterats för svensk publik under 1932 förtjänar nämnas i första rummet den amerikanske författaren Eugene O'Neills mäktiga trilogi Klaga månde Elektra, vars radioframförande blev europeisk urpremiär.

Under rubriken Kammarteater ha under året framförts ett antal vanligen till omfånget mindre verk av utpräglat litterär eller eljest mera exklusiv karaktär. Dessutom har radioteatern fortsatt tidigare försök att genom diskussioner i dialogform belysa olika aktuella problem; medverkande på detta område ha varit bl. a. Sten Selander och Rütger Essén.

Repertoarens sammansättning med hänsyn till avvägningen mellan drama och komedi framgår av följande siffror: för drama 1.79 %, för komedi 2.76 % av sammanlagda sändningstiden. I övrigt hänvisas till nedstående kronologiska översikt över årets spelplan:

Datum.	Pjäsens namn.	Författare.	Anmärkingar.
¹ / ₁	Det var en gång	Holger Drachmann	Den kända danska sagokomedien med Lange-Müllers musik.
³ / ₁	Fjärde man	Martial-Piéchaud	Fransk enaktskomedi. F. f. g. i Sverige.
⁶ / ₁	Trettondagsafton	William Shakespere	Radiobearbetning.
⁹ / ₁	Fjärde budet	Sigurd Wallén	Radiobearbetning av det kända folkskådespelet. I huvudrollen: författaren.
¹⁰ / ₁	Människans händer	Ivan Oljelund	Svensk radiopjä. s.
¹³ / ₁	En japansk tragedi	J. Masefield	Engelskt drama. — Repris. Studioföreställning av Ekmanteatern.
¹⁷ / ₁	Nationalmonumentet	Tor Hedberg	Komedi. — Repris.
¹⁸ / ₁	Depression	Vilh. Moberg	Svensk radiopjä. s. Repris.
²¹ / ₁	Han och hon	O. Mirbeau	Fransk enaktskomedi.
²⁴ / ₁	Ullabella	M. Stjernstedt	Radiodramatisering av författarinans roman med samma namn.
²⁵ / ₁	»Den dumma lagen»	Sten Selander	Dialog.
²⁷ / ₁	Till främmande hamn	Sutton Vano	Engelskt drama. Studioföreställning av Komediteatern.

Datum.	Pjäsens namn.	Författare.	Anmärkingar.
30/1	Blindbock	Vilhelm Moberg	Svensk radiopjäs.
4/2	Landet med många namn	Josef Capek	Idédrama av den kände tjeckiske författaren. Musik: Björn Schildknecht.
5/2	Vita frun	Sigfr. Siwertz	Svensk radiopjäs.
7/2	Moloch	Erik Lindorm	Radiobearbetning.
14/2	De löjliga preciöserna	J. B. Molière	I serien Klassiska verk. — Repris.
17/2	Sonja	H. Grevenius	Radiobearbetning.
18/2	Ryskt folklyne	Rütger Essén	Dialog.
20/2	Tom Sawyer. I.	C. O. Sandgren	Radiobearbetning efter Mark Twains roman.
21/2	Ve de besegrade	L. du Garde Peach	Engelsk radiopjäs.
26/2	Friherrinneleken	Oscar Rydqvist	Svensk radiopjäs.
28/2	Gustav Vasa	Aug. Strindberg	I huvudrollerna: Carl Ström och Gösta Ekman.
27/2	Tom Sawyer. II.	C. O. Sandgren	Radiobearbetning efter Mark Twains roman.
28/2	Swedenhielms	Hj. Bergman	Komedi. I huvudrollen: Anders de Wahl.
1/3	Jonasson, Karl och Anna	Hertha Odeman	Svensk radiopjäs. I serien Kammar-teater.
5/3	Efeben, scholaren, djäkn- en och gymnasisten.	L. L. Læstadius	Svensk radiopjäs.
6/3	Vinterspel	Eyvind Johnson	Svensk radiopjäs.
12/3	Baldevins bröllop	Vilhelm Krag	Radiobearbetning av den kända norska folkkomedien.
12/3	På däck	Josef Kjellgren	Svensk radiopjäs.
16/3	Skandalskolan	R. B. Sheridan	Engelsk komedi. I serien Klassiska verk.
19/3	Systrarna	J.-J. Bernard.	Intim fransk komedi. F. f. g. i Sverige.
22/3	Hennes man	Paul Géraldy-R. Spitzer	Komedi. I huvudrollerna: Karin Molander, Inga Tidblad, Karin Swanström och Gösta Ekman.
26/3	Armbandet	Hans Botwid	Svensk radiopjäs.
27/3	Faust	J. W. v. Goethe	Första delen. I serien Klassiska verk. I huvudrollerna: Anders de Wahl och Lars Hansson.
1/4	Guld och gröna skogar	Alice Svensk	Svensk radiopjäs.
2/4	Ryktbarhet	Arnold Bennett	Engelsk komedi.
3/4	Det levande liket	Leo Tolstoj	Ryskt drama. I huvudrollen: Gösta Ekman.
10/4	Så tuktas en husmor	Pierre Veber	Fransk enaktskomedi.
14/4	Allt är bra	Helge Rode	I serien Kammar-teater. Dansk enaktskomedi.
16/4	Cirkus	Konrad Maril	Tysk radiofars. I huvudrollen: Fridolf Rhudin.
17/4	Smeden som satte fast Döden	Ivan Oljelund	Svensk radiopjäs.
19/4	På värdshuset »The fighting cock» anno 1832.	Gösta Attorps	Svensk radiopjäs.
21/4	Knock eller Läkarkon- stens triumf	Jules Romains	Fransk komedi. — Studioföreställning av Hälsingborgs stadsteater.
22/4	Frieriet	S. Zetterström	Svensk radiopjäs.
24/4	Ullabella	M. Stjernstedt	Svensk radiopjäs. — Repris.
27/4	Högt spel	Denys Amiel	Franskt enaktsdrama. F. f. g. i Sverige.

Datum.	Pjäsen namn.	Författare.	Anmärkingar.
1/6	Det skymmer	H. Grevenius	Svensk radiopjä. — Repris.
6/6	Den stora scenen	A. Schnitzler	Den kända enaktskomedien. I huvudrollen: Anders de Wahl. — Repris.
6/6	Bandet	Aug. Strindberg	Studioföreställning av Blancheteatern.
11/6	Äventyret	G. A. de Caillavet & R. de Flers.	Radiobearbetning av den kända franska komedien. I huvudrollen: Anders de Wahl.
15/6	En nyck	A. de Musset	I serien Klassiska verk.
16/6	Lars-Anders och Jan-Anders och deras barn.	G. af Geijerstam	Radiobearbetning.
20/6	En solig morgon	Serafin och Joaquin Alvarez Quintero.	Spansk enaktskomedi. — Repris.
22/6	Kinas öde	Rütger Essén	Dialog.
26/6	Ångaren Ihärdigheten	Charles Vildrac	Franskt drama av intim karaktär.
27/6	Vår	Ove Ekelund	Svensk radiopjä.
29/6	När månen stiger fram Fattighjonen	Lady Gregory	Två irländska enaktskomedier; den sistnämnda f. f. g. i Sverige.
4/6	Från svunna dar	Hedvig Nenzén	Svensk radiopjä. — Repris.
8/6	Matthias krona	Ella Byström	Svensk radiopjä.
9/6	Det ouppnåeliga	E. W. Olson	Svensk radiopjä.
12/6	Klockorna i San Lucio	Giovacchino Forzano	Italiensk komedi. F. f. g. i Sverige.
17/6	Skyldig eller icke skyldig	Laurence Housman	Engelsk radiopjä.
19/6	Karl August Urbanson	Ove Ekelund	Svensk radiopjä. — Repris.
24/6	Bröllopet på Ulvåsa	Frans Hedberg	Repris.
25/6	Förlovingen	Alexis Kivi	Finsk folkkomedi. — Repris.
28/6	Stackars Juan	G. Martinez Sierra	Spansk enaktskomedi. — Repris.
29/6	En apéritif	Oscar Rydqvist	Svensk radiopjä.
3/7	På solsidan	Helge Krog	Norsk komedi. F. f. g. i Sverige.
4/7	Indiens väg	Rütger Essén	Dialog.
10/7	Vita frun	Sigfr. Siwertz	Svensk radiopjä. — Repris.
16/7	Timmerflottare	Teuvo Pakkala	Finskt folklustspel.
20/7	18 år	John van Druten	Engelskt drama.
28/7	Paulette är tokig	Py Sörman	Fars. Radiobearbetning. — Repris.
24/7	De tre gracerna	Dario Niccodemi	Italiensk enaktskomedi. F. f. g. i Sverige.
28/7	En aftonstund på Tre Liljor.	Knut Michaelson	Enaktare med Bellmansmotiv.
30/7	En kvinna bör ljuga	Ragnhild Sann	Norsk tvåaktskomedi. F. f. g. i Sverige.
31/7	Motorcykeln och glasverandan.	Fale Bure	Dialog.
8/8	Revision	Anton Jörgensen	Dansk radiopjä.
9/8	En kvinnas uppror	Villiers de l'Isle-Adam	Franskt tvåaktsdrama. F. f. g. i Sverige.
9/8	Mästerkatten i stöv.ar	Palle Rosencrantz	Dansk komedi. I huvudrollen: Gösta Ekman. — Repris.
13/8	Ungdomsvännen	Edmond Sée	Franskt enaktsdrama. I huvudrollen: Anders de Wahl.
14/8	Jokern	H. M. Harwood	Engelsk komedi.
26/8	Mysteriet med Briggen Mary Celeste	L. du Garde Peach	Engelsk radiopjä.
21/8	Frieriet	Henry Bordeaux	Fransk enaktskomedi. F. f. g. i Sverige.
24/8	Fröken Kyrkrätta	Ladislaus Fodor	Studioföreställning av Komediteatern.

Datum.	Pjäsen namn.	Författare.	Anmärkingar.
30/8	Syndafloden	Henning Berger	Studioföreställning av Blancheteatern.
4/9	Den öppna dörren	Alfred Sutro	Engelsk enaktskomedi. — Repris.
7/9	Gengångare	Henrik Ibsen	I serien Det moderna dramat.
10/9	De tre musketörerna. I.	C. O. Sandgren	Radiobearbetning efter Alexander Dumas' roman.
11/9	Banérs bröllop	Ivan Oljelund	Svensk radiopjä. s.
14/9	Trions serenad	Arvid Petersen	Svensk radiopjä. s.
16/9	Bröderna	G. Gunnarsson	Isländskt enaktsdrama. I serien Kammarteater. I huvudrollen: Lars Hansson.
20/9	Hans första hustru	St. John Ervine	Engelsk komedi. I huvudrollen: Pauline Brunius.
22/9	Den turkiska ringen	M. Stjernstedt	Svensk radiopjä. s.
24/9	De tre musketörerna. II.	C. O. Sandgren	Radiobearbetning efter Alexander Dumas' roman.
25/9	Rosentjuven	J. Szaniavski	Polsk komedi av intim karaktär. F. f. g. i Sverige.
28/9	Demokrati och diktatur	Rütger Essén	Dialog.
1/10	Lektor Åslund och gross-	Sigurd Sternvall	En serie situationer med genom-
17/10	handlare Vickbergs sommaräventyr. I.— VIII.		gående typer, kända från författa- rens tidigare serie Jordan runt.
2/10	Korparna	Henry Becque	Franskt drama. I serien Det mo- derna dramat. F. f. g. i Sverige.
4/10	Alhambra i mänsken	E. M. Delafield	Engelsk komedi. F. f. g. i Sverige.
8/10	Frun telefonerar	Bela Szenes	Ungersk enaktsfars.
9/10	Annonsera	Roi Cooper Megrue & Wal- ter Hackett	Amerikansk fars. — Repris.
10/10	Scener ur »Guds gröna ängar»	Marc Conelly	Studioföreställning av Dramatiska teatern.
12/10	Klaga månde Elektra. I—III	Eugene O'Neill	Amerikanskt drama. F. f. g. i Sve- rige.
14/10			
16/10			
22/10	Ebberöds bank	Axel Breidahl & Axel Frische	Danskt folkklustspel. I huvudrollen: Sigurd Wallén.
27/10	I nöd och lust	Erik Asklund	Svensk radiopjä. s. I serien Kammar- teater.
28/10	Människornas barn	Gustav Wied	Dansk enaktskomedi.
30/10	Komedia om det väl- andade tyska kriget	Samuel Petri Brask	Radiobearbetning av ett svenskt skoldrama från 1600-talet, aktua- liserat genom Gustav Adolfs-jubi- leet.
2/11	Före solnedgången	Gerhart Hauptmann	Tyskt drama. F. f. g. i Sverige.
4/11	Chopin	Wilfrid Rooke-Ley & Chri- stoffer Martin.	Engelsk radiopjä. s.
6/11	Vi	Ludvig Nordström	Första delen. Från K. teatern.
7/11	Vänner	Herbert Farjeon	Irländsk enaktskomedi. — Repris.
11/11	Ön	Hertha Odeman	Svensk radiopjä. s.
12/11	Den bakvända dagen	Emile Mazaud	Fransk enaktskomedi av intim ka- raktär. I serien Kammarteater. — Repris.
17/11	Äventyret	G. A. de Caillavet & R. de Flers	I huvudrollen: Anders de Wahl. — Repris.
20/11	Gringo	Harry Martinson	Svensk radiopjä. s.
21/11	Sokrates	Clifford Box	Engelskt drama byggt på Platons dialoger. I huvudrollen: Anders de Wahl.

Datum.	Pjäsens namn.	Författare.	Anmärkingar.
27/11	Sådan herre sådan dräng	Ferenc Herczeg	Ungersk enaktsfars. F. f. g. i Sverige.
30/11	En resa i natten	S. Christiansen	Studioföreställning av Dram. teatern.
4/12	Fadren	Aug. Strindberg	I serien Det moderna dramat. I huvudrollen: Anders de Wahl.
9/12	Den stumma frun i Cheapside.	Ashley Dukes	Engelsk radiopjäas.
11/12	Geografi och kärlek	B. Björnson	Komedi. I anledning av Björnson-jubiléet. Studioföreställning av Lorensbergsteatern.
13/12	Luciadagen	E. Lilljebjörn	Svensk radiopjäas. — Repris.
13/12	Den muntra fru Beudet	Denys Amiel och André Obey	Fransk seriös tvåaktskomedi.
16/12	Pojkarna på Storholmen	Sigurd Wallén	Radiobearbetning av det kända folk-lustspelet. I huvudrollen: Fridolf Rhudin. — Repris.
22/12	Stad i mörker	Eyvind Johnson	Svensk radiopjäas. — Repris.
25/12	Spel om Jesu Kristi glädjjerika födelse	Benedikt Edelpöck	Sydtyskt julspel från 1500-talet. F. f. g. i Sverige.
25/12	Den förste Bernadotte	H. Grevenius	Radiobearbetning. I huvudrollen Gösta Ekman.
26/12	Skattkamarären	C. O. Sandgren	Radiobearbetning efter R. L. Stevenson.
27/12	Storstadsgata	Rudolf Värnlund	Svensk radiopjäas.

I syfte att bereda intresserade lyssnare tillfälle att bättre tillgodogöra sig några av radioteaterns viktigare program tog teateravdelningen vid höstsäsongens början initiativ till bildande av s. k. teatercirklar. Man utgick därvid från tanken att en radioföreställning kunde vinna i värde, om lyssnarna förberedde åhörandet genom att gruppvís läsa dramat med rollerna fördelade mellan deltagarna och i anslutning därtill diskutera författaren och hans verk.

För att uppmuntra denna nya form av bildningsarbete har Radiotjänst kostnadsfritt och såsom lån ställt pjäsexemplar i tillräckligt antal till sådana teatercirklars förfogande och dessutom utsänt studiebreve, innehållande studieplan, diskussionsuppslag, arbetsuppgifter, litteraturanvisningar m. m.

Uppslaget, som för övrigt underställdes den i augusti hållna radiokonferensen mellan representanter för landets olika bildningsorganisationer och där väckte intresse, har vunnit livlig uppskattning bland lyssnarna. Under hösten arbetade på skilda håll i landet icke mindre än 54 sådana teatercirklar med ett deltagarantal varierande mellan 5—600. Verksamheten har organiserats i anslutning till programmen i serien Det moderna dramat, och cirklarna ha enligt planen sammanträtt fyra gånger i månaden, varvid tre sammanträden ägnats åt läsning och analys av dramat och ett sammanträde åt diskussion av föreställningen.

För att på nära håll kunna följa och samla erfarenheter av denna arbetsform har teateravdelningen organiserat två teatercirklar i Stockholm, för vilka Radiotjänst upplåtit lokaler; studieledare har varit fil. kand. Stig Torsslow.

Litterär uppläsning.

Den litterära uppläsningen i radio har under 1932 omfattat 86 timmar, mot-Omfattning. svarande 2.96 % av sändningstiden. Jämförelsesiffrorna äro för Tyskland 2.4 %, Österrike 3.9 %, England 0.4 %, Danmark 2.6 %, Ungern 3.1 %. Antalet uppläsningar har varit omkring 200, varav mer än $\frac{2}{3}$ ägnats verk av svenska författare.

Teater-
cirklar.

Urval.

Urvalet av det lästa har verkställts med tanke på att skänka lyssnarna god och bildande förströelse och har inneslutit såväl lyrik och novellistik — i enstaka fall även romankapitel — som reseskildringar och memoarer. Programvalet är starkt beskuret av hänsyn dels till radiopublikens heterogena sammansättning, dels till den tidsbegränsning (30 minuter), som ansetts önskvärd på grund av genomsnittslyssnarens svårighet att under längre tid följa en muntlig framställning i radio.

Huvudparten av uppläsningarna ha bestått av kortare noveller och berättelser av äldre och yngre författare. Lyriken, som för att komma till sin rätt i radio, ställer mycket stora krav på recitatörens kunnsighet och stilkänsla, har varit mera sparsamt företrädd. Större utrymme har beretts åt reseminnen och kulturhistoriska skildringar. Där så varit lämpligt ha vissa ämnesgrupper sammanhållits under serierubriker. En serie Tider och typer har sålunda meddelat utdrag ur kända memoarer (Laestadius Journal, Beskows Levnadsminnen, Barfoeds Märkvärdigheter rörande skånska adeln m. fl.). I en annan serie — Resor och raster — har givits ett representativt urval av svenska reseskildringar från Linné till Sven Hedin.

Då programledningen av flera skäl är hänvisad att i stort sett hämta stoffet till uppläsningarna ur den tryckta litteraturen, kunna lyssnarna endast i undantagsfall få del av litterära primörer. Under året ha emellertid de litteraturintresserade haft tillfälle att höra opublicerade dikter av Verner von Heidenstam, Erik Lindorm och Harry Martinson.

För uppläsningarna anlitas i regel skådespelare; i vissa fall ha dock författarna själva valt att framföra sina verk, så t. ex. Anna-Lenah Elgström, Erik Blomberg, Harry Martinson och Sigfrid Siwertz.

Bilaga 9.

Statistik över Radiokommunikéerna.

(Dagsnyheterna från T. T.)

¹/₁—³¹/₁₂ 1932.

	Första kommunikén (kl. 19.15)				Andra kommunikén (kl. 21.45)			
	I pressen redan publicerade nyheter		Icke tidigare publicerade nyheter		I pressen redan publicerade nyheter		Icke tidigare publicerade nyheter	
	Antal	Rader	Antal	Rader	Antal	Rader	Antal	Rader
I kvartalet	323	2,324	599	3,985	69	427	777	5,222
II kvartalet	324	2,638	591	4,806	62	416	757	5,605
III kvartalet	369	3,031	674	5,636	48	343	853	6,755
IV kvartalet	390	3,389	615	5,537	85	588	740	6,420
Summa	1,406	11,382	2,479	19,964	264	1,774	3,127	24,002

Sammanfattning av första och andra kommunikén under tiden ¹/₁—³¹/₁₂ 1932.

I pressen redan publicerade nyheter:		Icke tidigare publicerade nyheter:	
Antal	Rader	Antal	Rader
1,670	13,156	5,606	43,966

Bilaga D.

Yttrande av telegrafstyrelsen.

Till riksdagens första kammarens första tillfälliga utskott.

Genom kommunikationsdepartementets ämbetsskrivelse den 10 februari 1933 anbefalld att till riksdagens första kammarens första tillfälliga utskott överlämna yttrande över en inom kammaren väckt motion, nr 222, om utredning rörande rundradions överförande i statens händer, får telegrafstyrelsen härmed anföra följande.

I ett den 14 mars 1930 överlämnat yttrande över en sistnämnda år inom första kammaren väckt motion, nr 60, angående överförande av rundradion i statens händer, har telegrafstyrelsen på anförda skäl avstyrkt ifrågavarande motion.

Vederbörande utskott, som hemställde, att motionen icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda, har i sitt utlåtande anfört följande:

»Om sålunda å ena sidan sådana missförhållanden, som kunna motivera ett förstärkt uttalande av rundradion, icke synas föreligga, torde, å andra sidan, några bestämda fördelar av statens övertagande av rundradioverksamheten åtminstone icke för närvarande stå att vinna och hava icke heller av motionären påvisats. Däremot synes icke uteslutet, att rundradions övertagande av staten skulle, såsom telegrafstyrelsen antytt, kunna äventyra den hittillsvarande gynnsamma utvecklingen av rörelsen.»

Motionen blev sedermera av kammaren avslagen.

Rundradiorörelsen i Sverige har under de tre år som förflutit, sedan styrelsen avlät sitt ovannämnda yttrande, visat en alltjämt fortgående, stark utveckling. Licensantalet, som vid årsskiftet 1929—30 var 427,000, hade vid senaste årsskiftet stigit till 608,000 och torde enligt en preliminär beräkning den 1 april 1933 ha passerat siffran 632,000 eller 102.5 licenser per 1,000 invånare.

Till sitt förfogande för bedrivandet av programverksamheten och vad därmed sammanhänger har aktiebolaget Radiotjänst till och med år 1932 ägt rätt att använda ett belopp av högst kronor 3:30 per licens. Vad som ej behövt användas för året har återgått till telegrafverket. Genom den nya överenskommelsen mellan styrelsen och bolaget, vilken godkänts av Kungl. Maj:t den 9 september 1932 och gäller från och med år 1933, har beloppet per licens för antal över 500,000 nedsatts från kronor 3:30 till kronor 1:65, ersättningen beräknad efter licensantalet vid årets ingång och ej såsom tidigare efter medellicensantalet för året.

Programkostnaderna och därtill hörande kostnader ha utgjort per licens:

under år 1928	kronor	3:30
» » 1929	»	3:30
» » 1930	»	3:29
» » 1931	»	3:14
» » 1932	»	3:01

och komma för år 1933 att stanna vid kronor 2:85 per licens.

Motionären finner nu starka skäl tala för ett överförande av rundradion i statens händer.

Först anföres då, att statsradiotanken överallt i Europa vunnit terräng. Enbart den omständigheten, att rundradion förststatligas i vissa andra länder, utgör emellertid, enligt styrelsens åsikt, icke i och för sig något skäl för att, om en annan organisationsform i Sverige visat sig vara gynnsam för rundradiorörelsens utveckling, denna med nödvändighet skall omändras efter utländskt mönster.

Då det relativa licenstalet i Danmark och England, där rundradiorörelsen är förststatligad — i England från och med år 1927 efter en, även vad den tekniska delen beträffar, rent privat drift under 4 år — är större än i Sverige, får detta ej tillskrivas den statliga driften som sådan, en slutsats som möjligen skulle kunna dragas av motionens formulering, utan de långt gynnsammare tekniska förutsättningarna för utbredningen av en god fältstyrka inom resp. land jämförda med Sverige. Danmark har dessutom endast $\frac{1}{10}$ och England något mer än hälften av Sveriges yta och befolkningstätheten är c:a 6 gånger större i Danmark och c:a 13 gånger större i England än i Sverige. I någon mån torde också den rikligare medelstillgången för programsidan av verksamheten med därav följande möjligheter till ett, ej minst kvantitativt, rikhaltigare program vara en orsak till den större licenstätheten.

I Tyskland, som visserligen har ett, absolut taget, stort antal radiolyssnare beroende på landets stora invånarantal, men där den relativa licenstätheten är mindre än 70 % av Sveriges, torde en centralisering av programverksamheten ha varit motiverad av rent ekonomiska skäl, av en önskan att om möjligt söka nedbringa de till några tiotal miljoner riksmark per år uppgående programkostnaderna.

Efter att ha startat rundradiorörelse tidigare än Sverige stod Norge vid årsskiftet 1932—1933 med ett licensantal av 43.7 per 1,000 invånare jämfört med Sveriges 98.8. Rundradions relativt obetydliga spridning i Norge torde därför ha motiverat en nyorganisation därstädes.

Beträffande vad motionären i övrigt anför i sin motion tillåter styrelsen sig hänvisa till vad aktiebolaget Radiotjänst i skrivelse till utskottet den 4 april 1933 anför och som styrelsen finner vara i allt väsentligt välgrundat. Därav följer, att styrelsen ej finner motionärens skäl för en ändring i den nuvarande ordningen övertygande.

Vad telegrafstyrelsen i sitt ovannämnda yttrande år 1930 anförde som skäl för sitt avstyrkande av den då föreliggande motionen i samma syfte äger enligt telegrafstyrelsens åsikt fortfarande sin giltighet.

Då motionären i sin motion dessutom lämnat det erkännandet åt den nuvarande ordningen, att »i stort sett har Radiotjänst skött sin uppgift på ett ansvarskännande sätt», kan styrelsen ej finna, att anledning föreligger för ett ingripande från statsmakternas sida vid en nuvarande tidpunkt i rundradiorörelsens fortgående utveckling.

Med hänvisning till vad styrelsen ovan anförd får styrelsen avstyrka motionen.

Vid detta ärendes avgörande hava närvarit generaldirektören greve Hamilton samt byråcheferna Ljungqvist, Olson, Lundgren, Wold och Ohrling.

Stockholm den 4 april 1933.

KUNGL. TELEGRAFSTYRELSEN.

A. HAMILTON.

Seth Ljungqvist.

Tage Rosenlund.

*Bilaga E.***Yttrande av centralstyrelsen för svenska radioklubbarnas förbund.***Till Första kammarens första tillfälliga utskott.*

Genom skrivelse av den 9 februari 1933 har utskottet berett Centralstyrelsen för Svenska radioklubbarnas förbund tillfälle att till utskottet inkomma med yttrande över motion nr 222 av herr Wagnsson om utredning rörande rundradions överförande i statens händer. I anledning härav får undertecknad styrelse anföra följande.

Då rundradions programverksamhet år 1924 lades i händerna på ett enskilt företag, motiverades detta enligt vederbörande departementschefs yttrande till statsrådsprotokolet av den 29 juni 1924 i huvudsak därmed, att staten ej synes böra »omhändertaga den egentliga rundradioverksamheten, vilken åtminstone till en början kan antagas till huvudsaklig del få karaktären av förströelseunderhållning. Utövändet av denna verksamhet torde lämpligen för viss tidsperiod böra överlämnas till den enskilda företagsamheten, därvid statens stationer på lämpliga tider ställas till förfogande för ändamålet».

I samma yttrande anförde departementschefen vidare, att det vore av »vikt att tillse, att samarbete sker med pressen på sådant sätt, att en illojal konkurrens med dess nyhetsorganisation undvikas».

I skrivelse till Konungen av den 20 augusti 1924 föreslog K. telegrafstyrelsen under förebärande att pressen sedan gammalt ägde omfattande traditionellt befästade förbindelser med snart sagt alla grenar av svenskt kulturliv och med den svenska statsförvaltningen, att programdelen av rundradioverksamheten skulle överlämnas till ett av pressintressenter ägt företag, A. B. Radiotjänst.

Den 3 oktober 1924 beslöt Kungl. Maj:t att bemyndiga telegrafstyrelsen att med A. B. Radiotjänst träffa överenskommelse rörande rundradiorörelsens ordnande. Samtidigt utsåg Kungl. Maj:t till ordförande i sagda aktiebolags styrelse generaldirektör P. G. Södermark samt till ledamot i styrelsen byråchefen Seth Ljungqvist samt till suppleant för dem undervisningsrådet Nils Fredriksson.

I den överenskommelse mellan A. B. Radiotjänst och K. telegrafstyrelsen, som sedermera träffades, föreskrevs, att vid sidan om bolagets styrelse skulle finnas ett programråd för att biträda med upprättande och granskning av radioprogram med den närmare uppgift och sammansättning, som Kungl. Maj:t efter förslag av bolaget bestämmer. Det bestämdes vidare, att av Kungl. Maj:t utsedd styrelseledamot och suppleant samt ledamot av programrådet skulle äga att av bolaget uppbära ersättning.

Den tekniska delen av radioverksamheten — även den som avsåg det radiotekniska arbetet på Radiotjänsts lokaler — skulle enligt regeringens och K. telegrafstyrelsens plan handhavas av telegrafverket.

Sedermera har genom Kungl. Maj:ts beslut av den 15 oktober 1926 programrådets uppgift begränsats till endast radioprogrammens eftergranskning och bedömande från allmänna synpunkter. Samtidigt bestämdes, att programrådet skall utgöras av högst nio ledamöter. Av dessa utser Kungl. Maj:t två ledamöter, varav en tillika är ordförande, K. telegrafstyrelsen, Musikaliska akademien och stadskollegiet i Stockholm vardera en ledamot samt Folkbildningsförbundet och Arbetarnas bildningsförbund gemensamt en. Ytterligare leda-

Radioorganisationens uppkomst.

möter intill fastställt antal utses av Kungl. Maj:t efter förslag av programrådet.

Nuvarande
organisa-
tion.

För närvarande består programrådet av nio ledamöter, varav 4 äro eller i större eller mindre utsträckning hava varit tidningsmän (herrar Henriksson, Tengdahl, Fogelqvist och Wettergren). Dessutom finnas i rådet representanter för musiken (Morales), för radiotekniken (Lemoine), för statskunskap (Brusewitz), för folkbildning (Hjelmqvist) samt för de privata rundradio-stationerna (Molin).

Radiotjänsts styrelse består av två statsrepresentanter (Södermark och Ljungqvist), tre pressrepresentanter (Ahlbin, Åkerberg och Reuterswärd) samt två radioindustrirepresentanter (d:r Dalén och Hemming Johanson).

Verkställande direktör i A. B. Radiotjänst är major Reuterswärd, som dessutom är verkställande direktör i Tidningarnas telegrambyrå (T. T.). Riksprogramchef är herr J. Rabe, förutvarande musikresercent.

Bolagets aktiekapital uppgår till 180,000 kronor, fördelade på 1,800 aktier, av vilka 50 ägas av socialdemokratiska tidningsföretag. Utdelningen är begränsad till 7 %, men i praktiken är en avkastning å kapitalet enligt denna procentsats statsgaranterad. Kungl. Maj:t utser dessutom en revisor och en revisorssuppleant i bolaget.

Olägenheter
med nuva-
rande orga-
nisation.

Lyssnarintresset ej tillgodosett. Den ovan skildrade organisationen giver som synes de personer, som äro mest intresserade av radion, nämligen lyssnarna, en högst obetydlig möjlighet till inflytande. Då någon särskild representation för lyssnarna svårigen kan åstadkommas, hade det givetvis varit önskvärt, att riksdagsmännen såsom representanter för det svenska folket och därmed för lyssnarna kunnat tillvarataga lyssnarnas intressen. Men med den nu tillämpade bolagsformen för bedrivande av radioprogramverksamheten, undandraget sig skötseln av denna verksamhet riksdagsmännens och därmed lyssnarnas kontroll så gott som fullständigt. Det kan för övrigt ifrågasättas, huruvida det är principiellt riktigt, att en verksamhet, vars alla omkostnader faktiskt bestridas av statliga medel, överantvaras till ett av enskilda ägt och styrt bolag, varigenom riksdagens behöriga inflytande på och kontroll av medlens användning elimineras. Att vissa ledamöter i bolagets styrelse utses av Kungl. Maj:t kan icke borttaga intrycket av det mindre lämpliga i denna anordning.

Betänkligt med pressens kontroll över rundradion. Det måste givetvis ur alla synpunkter anses vara högelingen betänkligt, att ett så mäktigt opinionsbildande organ som rundradion skall kontrolleras och dirigeras av pressen, som dessutom förfogar över den lika mäktiga opinionsfaktor, som tidningspubliciteten i våra dagar utgör. Genom denna *anhopning på en hand av makt* att genom opinionen förfoga över såväl enskilda personers som befolkningsgruppers väl och ve kan givetvis stor fara uppstå. Att denna fara icke är blott och bart en fiktion, hava nogsamt ledamöter av Svenska radioklubbarnas förbunds styrelse fått erfaras.

Vid sidan av detta skäl till en boskillnad mellan pressen och radion, vilket skäl är så betydelsefullt, att det överskuggar alla andra, kan anföras bl. a., att den nuvarande ordningen i praktiken utesluter en utvecklingsbefrämjande kritik genom pressen av såväl radioprogramverksamheten som rundradions tekniska handhavande. Det ligger nära tillhands att misstänka, att det är den nuvarande anordningens förmåga att neutralisera till den stora allmänheten trängande allvarlig presskritik i fråga om radioverksamheten, som gör den nu bestående organisationen särskilt väl sedd av vissa personer i denna verksamhets ledning.

I detta sammanhang må anmärkas, att rundradions vid den nuvarande organisationens införande fruktade illojala konkurrens med pressens nyhetsorganisation icke under de gångna åren kommit till synes. Detta beror dock icke därpå att pressen haft hand om radion. I själva verket förhåller det sig så, att radion, i vilkens händer den än befinner sig, genom sin nyhetsförmedling, som av naturliga skäl måste bliva tämligen knapphändig, stimulerar på ett påtagligt sätt allmänhetens intresse för tidningarnas mera fylliga nyhetsmaterial.

Den nuvarande uppdelningen på programverksamhet och teknisk verksamhet ej rationell. Den dualism mellan programledningen och den tekniska sidan av radioverksamheten, som den nuvarande organisationen innebär, har medfört, att den svenska rundradion jämförelsevis långsamt tillgodogjort sig radioteknikens utveckling. Detta gäller såväl studiotekniken som överföringsmöjligheterna. Så borde exempelvis i många fall programöverföringar per telefontråd kunna ersättas med reproduktion av inspelade programavsnitt. Häri-genom skulle icke blott dyrbara och svårbehärskade överföringsanordningar kunna undvikas, utan även vissa betydande fördelar ur programsammansättnings-synpunkt vinnas. Bl. a. skulle olika storstationer i vårt land för en jämförelsevis låg kostnad kunna samtidigt utsända program av olika karaktärer, varigenom lyssnarna skulle kunna få bättre tillfälle att välja svenska program, som tillfredsställde vars och ens smak och intresseriktning.

Ett tillgodogörande av framstegen på alla de tekniska områden, som radioverksamheten numera har beröringspunkter med (dessa områden äro numera ej uteslutande av telefonteknisk natur), kräver ett intensivt experimenterande, som i sin tur givetvis fordrar en intimare samverkan mellan programledning och teknik än den som nu finnes. Med nuvarande organisationsform torde dylik samverkan ej kunna komma till stånd. Det visar bl. a. störningsfrågans behandling i rundradioprogrammen.

Den nuvarande organisationen mindre lämplig för samarbete med statliga eller statsunderstödda institutioner. Rundradioverksamheten uppfattades till en början såsom en anordning till förmedlande av förströelse, mest i form av musik. Denna uppfattning har emellertid numera givit vika för en annan, som i radion ser i första rummet en förmedlare av kunskaper och nyheter, både till nytta och förströelse, och först i andra hand en överbringare av musik, teater, kabaret o. d. Radions främsta värde ligger enligt denna mening däri, att man genom densamma kan nå människor i så gott som alla delar av vårt land, tillhörande alla samhällsskikt och olika politiska partier. Denna möjlighet till kontakt med den breda publiken måste på ett fullt rationellt sätt stå till förfogande för de vetenskapliga och kulturella institutoner av många slag, som uppehållas eller understödjas av staten. Deras verksamhet och de statsmedel, som utgivas för desamma, kan göras fruktbringande på ett mycket effektivare sätt än eljest, därest radioverksamheten är organiserad med tanke även på denna detalj. Här avses givetvis icke enbart folkbildningsorganisationerna, utan även akademier, högskolor, hälsovårdsmyndigheter, sociala välfärdsanstalter, museer, järnvägsförvaltningar, statsunderstödda teatrar, orkesterföretag o. s. v.

Även för skolradion har man behov av en organisation, som är väl lämpad för samarbete med statliga och kommunala skolmyndigheter och som bl. a. dessutom kan bättre än den nuvarande stå de lokala skolmyndigheterna till tjänst med en organiserande och rådgivande konsulentverksamhet.

K. telegrafstyrelsen framhöll visserligen år 1924, »att pressen ägde omfattande och traditionellt befastade förbindelser med svenskt kulturliv och den svenska statsförvaltningen», men dessa förbindelser äro icke, i den mån de finnas, av den natur, som kräves för ett fruktbringande samarbete på den-

na punkt. De journalistiska förbindelserna äro självfallet både ytliga och sporadiska, medan förbindelserna mellan här behandlade institutioner och radion måste vara både djupgående och permanenta samt organiserade för ett ömsesidigt utbyte, icke ett ensidigt.

Den nuvarande programorganisationen dyr i förhållande till sin effektivitet. Radioprogramverksamheten, inklusive förräntningen med 7 % av Radiotjänsts aktiekapital, bekostas för närvarande uteslutande av statsmedel, därigenom att viss bestämd andel av inbetalade licensmedel ställes till Radiotjänsts disposition. Då kapitalavkastningen (aktieutdelningen) är maximerad och då maxi-
miavkastningen alltid lätt kan säkerställas genom enkla åtgärder vid träffandet av överenskommelser mellan telegrafstyrelsen och Radiotjänst, är givetvis varje ekonomisk eggelse till affärsmässig drift av radioprogramverksamheten obefintlig. Den nuvarande organisationsformen lämnar sålunda icke några som helst garantier för en ur ekonomiska synpunkter rationellare drift än den som statsförvaltning av ämbetsverkstyp som regel kan åstadkomma. Förhållandet torde fastmera vara det motsatta, då det nuvarande bolagssystemet ger möjlighet till högre tjänstemannalöner för personer i icke ledande ställning än vad som skulle vara fallet vid ren statsdrift.

Att affärsmässigheten hos radioprogramverksamheten ej ägnas alltför betungande uppmärksamhet framgår för övrigt därav att Radiotjänsts affärsmässige ledare kan uppehålla jämväl chefskapet över en annan verksamhet.

En av de största olägenheterna med den nuvarande anordningen är den hemlighetsfullhet, varmed Radiotjänsts användande av programmedlen nu insvepes. Någon närmare behandling och kritik av medelsdispositionerna kan därför ej här komma i fråga. Såvitt framgår av allmänt tillgängliga uppgifter kostar programverksamheten 600—700 kronor per timme. Vid uträknandet av denna medelkostnad har bortsetts från återutsända gudstjänster och andra liknande programpunkter, som, såvitt man kan förstå, kräva ringa eller inga kostnader för Radiotjänsts vidkommande. Givetvis variera programkostnaderna högst betydligt kring det angivna medeltalet. Dagsnyheterna kosta sålunda omkring 800 kronor i timmen.

Programkostnaderna kunna nedbringas. Vid en annan organisationsform än den nuvarande skulle med all säkerhet en hel del inkomster för och genom programverksamheten kunna påräknas. För närvarande gör radion reklam för fondhandeln genom kurslistan, för restauranger och danspalats genom utsändande av dansmusik o. d., för grammofonindustrien genom utsändande av grammofonmusik (med angivande i reklamsyfte av skivnummer och fabrikat), för litteratur genom uppläsningar och litteraturkrönikor o. s. v., utan att ersättning för denna reklam tillgodoföres radioprogramverksamheten. Denna reklamverksamhet skulle givetvis, med iakttagande av nödig försiktighet för lyssnarnas skull, kunna både utvidgas och göras inkomstbringande. Att så nu icke sker, beror sannolikt därpå att Radiotjänst, d. v. s. pressen, högst ogärna vill i rundradion ha en konkurrent på reklamområdet.

Medel till programkostnaderna skulle också sannolikt kunna förskaffas genom en folkligt lagd programtidning såsom nu sker i England. Att icke denna inkomstkälla utnyttjas torde bero på nyss angivna orsak.

Man kan emellertd starkt ifrågasätta, huruvida statsmakterna verkligen på sätt som nu sker genom upprepade koncessioner åt Radiotjänst bör gå pressens ärenden gentemot den stora skaran medborgare, som lyssnar i radio och som lojalt betalar en licensavgift, som skulle kunna utnyttjas bättre än som för närvarande sker.

Det är icke uteslutet, att programkostnaderna även på andra sätt än här angivna kunna nedbringas, men förutsättningen torde vara, att den nuvarande organisationen frångås. De besparingar, som sålunda skulle kunna vin-

nas, skulle törhända kunna användas också till befrielse från licensbetalnings-skyldighet för områden av vårt land, där befolkningen är fattig och där lyssnarmöjligheterna äro sådana, att man måste kostas på sig dyrbara apparater för att kunna lyssna i radio på svenska stationer.

Radion är numera huvudsakligen det förnämsta kunskapsspridningsmedel, varöfver svenska samhället förfogar. Härav följer att den icke bör utnyttjas för indirekt beskattning till bestridande av statsutgifter, vilka äro främmande för radions huvuduppgifter.

Radions uppgift att vara kunskapsspridare gör emellertid att det för den-samma är av synnerlig betydelse, att den vetenskapliga forskningen i Sverige kan arbeta så att den kan pröva vetenskapens rön från den övriga världen och genom egen verksamhet vidga vetenskapens omfång och innehåll. Av utomordentlig vikt är därvid att nödiga penningmedel finnas till förfogande för forskningen och särskilt för forskningsrönens omedelbara offentliggörande i tryck, vilket numera bäst äger rum i facktidskriften. En svensk radio, som bör vara ett nytt folkuniversitet av en mera demokratisk natur och än mera omfattande räckvidd än andra bildningsmedel, bör därför ha sin ekonomi så ordnad, att den av överskottsmedel kan bidra till att säkerställa icke alle-nast spridandet av kunskaper utan de bästa kunskaper allt efter dessa läm-nas av den vetenskapliga forskningen.

Såsom av det ovanstående framgår är det för rundradioverksamhetens fram-tid nödvändigt att skilja rundradion från pressens eller rättare vissa press-intressenters inflytande. *Detta kan ske*, såsom förut visats, *utan att pressens behöriga intressen trädas för nära och utan att rundradion därmed förorsakas några svårigheter*, exempelvis i fråga om anskaffandet av nyhetsmaterial. Tidningarnas telegrambyrå äger nämligen icke någon ensamrätt till utländskt dylikt material och inländska nyheter kunna mycket väl insamlas direkt ge-nom radioorganisationen. Denna ändring kan vidare ske så mycket lättare som regeringen redan från början deklarerade, att programverksamheten endast för viss tidsperiod borde överlämnas till den enskilda företags-samheten, varför Radiotjänsts intressenter böra vara inställda på en om-organisation.

Bakom vederbörande departementschefs här åsyftade yttrande, som inled-ningsvis ovan återgivits, skönjer man oförtydligt hans åsikt, att program-verksamheten i sinom tid bör omhändertagas av staten. Ehuru mycket vore vunnet enbart med programverksamhetens skiljande från de privata intres-sen, som nu kontrollera densamma, och överlämnande till annan enskild före-tagsamhet, torde dock vad som ovan anförts rörande rundradions samarbete bl. a. med statliga eller statsunderstödda och andra allmänna institutioner starkt tala för att ett dylikt från början avsett överförande av verksamheten till staten nu snarligen äger rum. Härför torde också tala den omständighe-ten, att rent statlig regi för programverksamheten torde lämna de starkaste garantier för rundradions självständighet, förutsatt att verksamheten organiseras med hänsyn tagen till bl. a. denna detalj.

Önskvärt är vidare att programverksamheten anordnas på bredare basis än som för närvarande är fallet. Programrådet bör få en allsidigare och fylligare sammansättning än den nuvarande, radiolyssnarna böra om möjligt få utöva inflytande på programverksamheten, landsbygdens och de smärre städernas lokala förmågor och intressen böra få komma mera till sin rätt. klickväsende bör undvikas o. s. v. Högeligen önskvärt är slutligen, såsom motionären framhåller, att ärenden, som gälla rundradions programverksam-het, överflyttas från kommunikationsdepartementet till ecklesiastikdeparte-mentet.

Önskvärd
organisa-
tion.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får centralstyrelsen för Svenska radioklubbarnas förbund

tillstyrka bifall till motionen.

Stockholm den 18 april 1933.

För Svenska radioklubbarnas Förbunds centralstyrelse.

Enligt uppdrag:

T. Jerneman.

E. Löfgren.